

Helsinki

Tietotilinpäätös

25.5.2018–31.12.2019

Sisällys

1. Tietosuojavastaavan katsaus	3	7. Tietosuoja koskevat vaikutustenarvioinnit	19
2. Tietotilinpäätöksen tarkoitus.....	4	8. Käsiteltävät henkilötiedot ja niiden elinkaaren hallinta.....	21
3. Tietosuoja-asioiden vastuunjako		8.1 Käsiteltävät henkilötietoryhmät	21
Helsingin kaupungilla.....	4	8.2 Henkilötietojen luovutukset.....	22
3.1 Kaupunginhallitus	4	8.3 Henkilötietojen elinkaaren hallinta.....	24
3.2 Tietosuojavastaava	4	9. Sopimukset ja hankinnat	26
3.3 Tietosuojatiimi	4	9.1 Ennen tietosuoja-asetuksen voimaantuloa tehdyt sopimukset	26
3.4 Tietosuojatyöryhmä.....	4	9.2 Tietosuoja-asetuksen voimaantulon jälkeen tehdyt sopimukset ja hankinnat	27
3.5 Tietosuoja koskevat vastuut toimialoilla, virastoissa ja liikelaitoksissa	5	10. Lainsäädäntö, koulutukset ja ohjeistus	28
4. Rekisteröidyn oikeuksien toteuttaminen	8	10.1 Henkilötietojen käsittelyä koskeva lainsäädäntö.....	28
4.1 Rekisteröidyn informointi	8	10.2 Henkilötietojen käsittelyä koskevat koulutukset	28
4.2 Rekisteriselosteet	8	10.3 Henkilötietojen käsittelyä koskeva ohjeistus	31
4.3 Rekisteröidyn oikeuksiin liittyvät pyynnöt	8	11. Henkilötietojen tietoturvaloukkaukset	33
4.3.1 Oikeus saada pääsy tietoihin, tarkastuspyynnöt	9	12. Valvontaviranomaisten selvitys- ja tietopyynnöt..	34
4.3.2 Oikeus tietojen oikaisemiseen, oikaisupyynnöt.....	10	13. Tietosuojatyön kehittämistarpeet.....	35
4.3.3 Oikeus tietojen poistamiseen, poistopyynnöt.....	11	13.1 Havaittuja ongelmakohtia tietosuoja ja henkilötietojen käsittelyn kannalta.....	35
4.3.4 Oikeus henkilötietojenkäsittelyn rajoittamiseen	11	13.2 Kehittämistarpeet ja kohteet vuodelle 2020	35
4.3.5 Oikeus vastustaa henkilötietojen käsittelyä.....	11		
4.3.6 Oikeus riitauttaa automaattinen yksittäispäätös	11		
5. Selosteet käsittelytoimista	12		
6. Tietoturva	15		
6.1 Tietoturva koskevat vastuut	15		
6.2 Käyttöoikeuksien hallinta	16		
6.3 Tietojärjestelmien käyttökatkot	18		

Julkaisija: Helsingin kaupunginkanslia, Helsinki 2020

Taitto: Innocorp Oy

Helsingin kaupungin tietotilinpäätös 2018-2019
Helsingin kaupungin keskushallinnon julkaisu 2020:9
ISBN 978-952-331-736-9 (verkkojulkaisu)

Sarjan ISSN:t
ISSN-L 2242-4504
ISSN 2323-8135 (verkkojulkaisu)

1. Tietosuojavastaavan katsaus

Tällä tietotilinpäätöksellä osoitetaan, miten tietosuoja ja tietoturva ovat toteutuneet Helsingin kaupungin toiminnassa aikavälillä 25.5.2018 - 31.12.2019.

Kaupungilla tietosuojatyön ohjausta ja kehittämistä tehdään kaupungin tietosuojavastaavan ja tietosuojatiimin sekä toimialojen, virastojen ja liikelaitoksen tietosuoja- ja tietoturvan vastuuhenkilöiden kesken. Edellä mainitut muodostavat kaupungin tietosuojatyöryhmän. Tietotilinpäätös on laadittu heidän kaikkien yhteistyönä.

Tästä Helsingin kaupungin ensimmäisestä tietotilinpäätöksestä käy ilmi, että kaupungin tähänastisessa tietosuojatyössä on rakennettu hyvä pohja tietosuoja- ja tietoturvan toteuttamiselle. Tietosuoja- ja tietoturvan vastuuhenkilöt sekä tietosuojatiimi ovat kaikki osaavia ja sitoutuneita työhönsä ja kaupungilla on syytä olla tästä ylpeitä. Työ onkin jo saanut hyvää palautetta muun muassa valtakunnalliselta tietosuojavaltuutetulta. Meillä on olemassa toimivat prosessit tietoturvaloukkauksiin ja rekisteröidyn oikeuksiin liittyviin pyyntöihin. Sopimuksiin kaupungilla on oma tietosuoja- ja salassapitolite. Henkilöstö on kattavasti koulutettu tietosuoja-asioihin. Kaupungilla on oma Tietosuojakäsikirja ja tietosuoja- ja tietoturvan intranetsivut, joilta löytyy selkeä ohjeistus tietosuojakysymyksiin.

Kaupungilla on myös omat tietosuoja- ja tietoturvan vaikutustenarvioinnin työkalut. Ne ovat välttämättömät, kun kaupungilla tehdään tietosuoja- ja tietoturvan vaikutustenarviointeja uusissa järjestelmähankinnoissa ja prosesseissa. Olemme julkaisseet työkalut myös kaupungin ulkoisilla internetsivuilla, joten myös kaupungin tytäryhteisöt ja muut halukkaat ovat voineet ottaa ne käyttöönsä. Tähän mennessä kaupungilla on tehty yhteensä 40 tietosuoja- ja tietoturvan vaikutustenarviointia ja useita on parhaillaan menossa tai suunnitteilla.

Rekisteröidyillä eli heillä, joiden henkilötietoja kerätään kaupungin toiminnassa, on oikeus ottaa yhteyttä tietosuojavastaavaan kaikissa asioissa, jotka liittyvät heidän henkilötietojensa käsittelyyn ja oikeuksiensa käyttöön. 25.5.2018–31.12.2018 yhteyttä otti 16 henkilöä. Yleisimpiä yhteydenoton aiheita olivat terveydenhuollon tietojen merkinnät, niiden luovutukset ja lokitiedot. Vuonna 2019 yhteyttä otti 39 henkilöä. Silloin yleisimpiä syitä yhteydenottoihin olivat tapahtuneet tietoturvaloukkaukset sekä kysymykset koskien omien henkilötietojen ja lokitietojen pyytämistä, väärin tehtyjä kirjauksia ja laskun menemistä väärälle vastaanottajalle. Kysymyksiä herättivät myös muun muassa kaupungin oikeus käsitellä henkilötietoja sekä edunvalvojan oikeus saada edunvalvottavansa henkilötiedot. Osa yhtey-

denotoista hoitui yhdellä puhelulla, osa vaati asian perusteellisempaa selvitystä.

Yhtenä tärkeimmistä vuoden 2020 haasteista nostan esiin tietosuoja- ja tietoturvan jalkauttamisen kaupungin kaikilla toimialoilla, virastoissa ja liikelaitoksissa. Se hyvä perusta, mikä tietosuojatyössä on nyt rakennettu, tulee saada toimintaan kaikissa organisaatioissa. Tähän tarvitaan kaupungin johdon myötävaikutusta. Jokaisessa organisaatiossa tarvitaan selkeitä kanavia, joiden kautta tietosuojatieto kulkeutuu työntekijöiden saataville. Lisäksi on tärkeää, että jokaisella toimialalla, virastossa ja liikelaitoksessa kyetään antamaan omalle henkilöstölle suunnattua ohjeistusta siitä, miten tietosuojavaatimuksia sovelletaan kunkin omaan työhön.

Johdon tulee huolehtia myös siitä, että tietosuoja- ja tietoturvatyöhön on resursoitu riittävästi työntekijöitä. Tähän mennessä on jo todettu, että yhden tietosuoja- ja tietoturvan vastuuhenkilön työpanos ei kaikissa organisaatioissa ole riittävä ja osa organisaatioista onkin jo lisännyt resurssejaan asiassa.

Tietosuoja tulee ottaa huomioon myös tilasuunnittelussa. Kun kaupungilla suunnitellaan ns. monitoimitiloja, joissa henkilöstöllä ei enää ole omia huoneita, on tärkeää rakentaa tilat siten, että tietoja ei niissä päädy puutteellisen suunnitellun seurauksena sellaisille työntekijöille, joille ne eivät kuulu.

Kaupungilla on menossa kunnianhimoinen digitalisaatio-ohjelma. Sen mukaisissa kehityshankkeissa on erityisen tärkeää, että tietosuojalainsäädännön edellytykset otetaan huomioon heti alusta alkaen. Kaupungin tietosuojavastaavalla ja tietosuojatiimillä on kuluva vuoden työohjelmaan merkittynä yleisohjeistuksen luominen näissä kysymyksissä. Tämä ei kuitenkaan yksin riitä, vaan hankkeiden resursoinnissa tulee ottaa huomioon myös tietosuoja- ja tietoturvan tarpeet. Tietosuoja- ja tietoturvan osaajia tulee tarvittaessa rekrytoida hankkeisiin ja myös toimialoilla, virastoissa ja liikelaitoksissa tulee huomioida tästä koitua lisätyö tietosuoja- ja tietoturvan vastuuhenkilöille.

Tietosuojatyö on kuntalaisia ja muita kaupungin asiakkaita varten. Heillä on oikeus luottaa siihen, että kaupungilla käsitellään heidän henkilötietojaan lainsäädännön edellyttämien tavoin. Jos heidän luottamuksensa kaupungin toimintaan henkilötietojen käsittelyssä menetettäisiin, sitä ei saisi helpposti palautettua. Näin ollen on tärkeää, että tietosuojatyöhön panostetaan ja Helsinki kykenee jatkamaan hyvää linjaansa tässä työssä.

Päivi Vilkki

tietosuojavastaava, varatuomari, Helsingin kaupunki

2. Tietotilinpäätöksen tarkoitus

Tietotilinpäätös on keskeinen osa tietosuojan toteutumisen seuranta ja EU:n yleisen tietosuoja-asetuksen (EU 2016/679) määrittelemää osoitusvelvollisuutta (art. 5). Osoitusvelvollisuus tarkoittaa sitä, että organisaation pitää pystyä osoittamaan noudattavansa tietosuoja-asetusta henkilötietojen käsittelyssä sekä toteuttavansa tietosuojaperiaatteita myös käytännössä.

Osoitusvelvollisuuden toteuttaminen edellyttää, että henkilötietojen käsittelyyn liittyvät prosessit ja tietosuo-

japeriaatteiden käytännön toteuttaminen dokumentoidaan. Tietotilinpäätös on osa tätä dokumentointia, ja se koostaa yhteen, mitä Helsingin kaupungilla on käytännössä tehty tietosuojan toteuttamiseksi.

Osoitusvelvollisuuden toteuttamisen lisäksi tietotilinpäätös antaa tietosuojan tilannekuvan ja toimii tietosuojatyön kehittämisen välineenä.

3. Tietosuoja-asioiden vastuunjako Helsingin kaupungilla

Tietosuoja-asioiden vastuunjako on määritelty kaupungin tietosuojalinjauksissa.

3.1 Kaupunginhallitus

Hallintosäännön mukaisesti kaupunginhallitus vastaa siitä, että kaupunki täyttää tietosuojalainsäädännön velvoitteet ja valvoo niiden toteutumista.

3.2 Tietosuojavastaava

Tietosuoja-asetus velvoittaa kaikkia julkishallintoon kuuluvia organisaatioita nimittämään tietosuojavastaavan. Tietosuojavastaavan tehtäviin kuuluu organisaation neuvonta ja ohjaus kaikissa tietosuojakysymyksissä, tietosuoja-asetuksen noudattamisen valvonta mukaan lukien tähän liittyvät tarkastukset, yhteistyö valvontaviranomaisen kanssa ja rekisteröityjen oikeuksien toteuttamisen tukeminen. Helsingin kaupungin tietosuojavastaavan ottaa virkaan kaupunginhallitus. Hallinnollisesti tietosuojavastaava sijoittuu kaupunginkanslian hallinto-osastolle. Tietosuojavastaavan asema ja tehtävät määräytyvät suoraan EU:n tietosuoja-asetuksen 38 ja 39 artiklan nojalla. Tietosuojavastaava raportoi suoraan kaupungin ylimmäl-

le johdolle, ja hänen asemansa kaupunkiorganisaatiossa on autonominen ja riippumaton.

3.3 Tietosuojatiimi

Tietosuojavastaavalla on apunaan tietosuojatiimi. Siihen kuuluvat apulaistietosuojavastaava, joka avustaa tietosuojavastaavaa tämän tehtävissä ja toimii tietosuojavastaavan sijaisena, sekä kaksi tietosuojan asiantuntijaa.

3.4 Tietosuojatyöryhmä

Kaupungilla on kansliapäällikön asettama tietosuojatyöryhmä, jonka tehtävänä on valmistella kaupungin tietosuoja koskevaa ohjeistusta ja sisäisiä menettelyjä tietosuojan toteuttamiseksi sekä sen osoittamiseksi, että tietosuoja toteutuu kaupungin toiminnassa. Työryhmän tehtävänä on myös koordinoita kaupungin tietosuojakäytäntöjen yhtenäisyyttä, huolehtia siitä, että kaupungin henkilökunnalle järjestetään riittävästi koulutusta tietosuoja-asioissa sekä ohjeistaa, linjata, seurata ja kehittää tietosuojatyötä kaupungilla. Tietosuojavastaava toimii tietosuojatyöryhmän puheenjohtajana.

3.5 Tietosuoja koskevat vastuut toimialoilla, virastoissa ja liikelaitoksissa

Toimialojen, virastojen ja liikelaitosten johdolla on vastuu toiminnan lainmukaisuudesta henkilötietojen käsittelyssä. Lisäksi kuhunkin toimialaan, virastoon ja liikelaitokseen on nimetty tietosuojan vastuuhenkilö, joka toimii yhteyshenkilönä oman organisaationsa ja tietosuojavastaavan välillä, osallistuu tietosuojaytöryhmän toimintaan, opastaa ja neuvoo omaa organisaatiotaan tietosuoja-asioissa, osallistuu organisaationsa tietosuojan vaikutustenarviointeihin sekä uusien tietojärjestelmien hankintoihin, mikäli tietojärjestelmät käsittelevät henkilötietoja. Toimialoilla, virastoissa ja liikelaitoksissa on lisäksi oltava nimetty vastuuhenkilö myös tietoturva-asioissa.

Tietosuojavastaava ja tietosuojiimi tapaavat kunkin toimialan, viraston ja liikelaitoksen tietosuojan ja tietoturvan vastuuhenkilöt organisaatio kerrallaan kerran syksyn ja kerran kevään aikana. Vastuuhenkilöt ottavat halutessaan mukaansa myös muita osallistujia omasta organisaatiostaan.

Seuraavissa kappaleissa kuvataan, miten vastuut ja resurssit ovat toteutuneet tarkastelujakson aikana kullakin toimialalla virastossa ja liikelaitoksessa.

Kaupunginkanslia

Kaupunginkanslian tietosuojan vastuuhenkilö ja hänen varahenkilönsä työskentelevät kaupunginasiain miehinä kaupunginkanslian hallinto-osaston oikeuspalveluissa. Jokaisella kaupunginkanslian osastolla on lisäksi nimetty tietosuojan yhteyshenkilö(t), jotka ovat kaupunginkanslian oman tietosuojaytöryhmän jäseniä.

Kaupunginkanslian tietosuojaytöryhmän tarkoitus on huolehtia siitä, että kaupunginkanslian osastot saavat tiedon kaupungin tietosuojaytöryhmän ja tietosuojiimin edellyttämistä kaupunkitasoisista tietosuojan toteuttamiseen liittyvistä toimenpiteistä.

Vastuita ei ole kirjattu tehtäväkuviin.

Sosiaali- ja terveystoimiala

Sosiaali- ja terveystoimialalla tietosuojan vastuuhenkilönä on toiminut kolme tietosuojalakimiestä. Heistä yhden työpanos on ollut lokakuusta 2019 lähtien kokonaisuudessaan Apotti-tietojärjestelmään liittyvässä hankkeessa. Lähtökohtaisesti jo aiemmin hänen koko työpanoksensa mennyt Apotti-hanketoimiston tehtäviin.

Vastuita ei ole kirjattu.

Toimialalla on ollut tammi-heinäkuussa 2019 yksi kokopäiväinen tietosuojalakimies ja 20 % tietosuojalakimiehen tehtäviä tekevä lakimies. Maalis-heinäkuussa 2019 on ollut korkeakouluharjoittelija. Elokuusta 2019 alkaen toimialalla on ollut kaksi kokopäiväistä tietosuojalakimiestä. Tietosuojalakimiesten pääasiallisena työtehtävänä on tietosuojaan liittyvät tehtävät. Tietosuojalakimiehet sijaistavat toisiaan ja poikkeustilanteissa tietotekniikkapäällikkö sijaistaa heitä tietoturvaloukkausten ilmoittamisessa, jos kaikki tietosuojalakimiehet ovat poissa.

Tietopyyntöjä on käsitellyt tietopyyntötiimi, jossa on ollut kaksi kokoaikaista työntekijää ja yksi osa-aikainen työntekijä. Tietopyyntötiimin työntekijät sijaistavat toisiaan.

Tietoturvaloukkaukset, vaikutustenarvioinnit ja sopimuksiin liittyvät tietosuoja-asiat työllistävät merkittävässä määrin tietosuojalakimiehiä. Lisäksi työntekijöiltä tulee runsaasti tietosuojaan liittyviä konsultaatiopyyntöjä. Toimialalle tulee myös runsaasti tietopyyntöjä ja rekisteröityjen yhteydenottoja tietopyynnöistä.

Kasvatuksen ja koulutuksen toimiala

Kasvatus- ja koulutuslautakunta on delegoinut rekisterinpitäjän tehtävät kasvatuksen ja koulutuksen toimialan toimialajohtajalle (Kasvatus- ja koulutuslautakunta 20.11.2018, 250 §).

Toimialalla tietosuoja-asioiden hoitaminen on vastuutettu hallintopalveluiden päätöksenteon tuki -yksikköön. Toimialan tietosuojan vastuuhenkilö on toimialajohtajan 4.6.2018 päätöksen perusteella pääsuunnittelijana työskentelevä henkilö. Eri yksiköissä vastuu henkilöstön perehdyttämisestä tietosuoja-asioihin on yksiköiden esimiehillä.

Toimialan tietosuojan vastuuhenkilön lisäksi toimialan tietosuojaytöimissä toimivat tietoturvapääällikkö, lakimies ja IT-vastaava. Työaikaa ja henkilöitä tietosuojaytööhön on resursoitu riittävästi. Sijaistukset hoidetaan ytöimissä.

Kaupunkiympäristön toimiala

Kaupunkiympäristön toimialan tietosuojan vastuuhenkilönä on toiminut peräkkäisinä ajanjaksoina kolme eri lakimiestä. Heistä viimeisin on tehnyt toimialan GDPR-projektityöstä 90 % osuuden. Varahenkilönä on toiminut päätöksenteontuessa kulloinkin oleva lakimiesharjoittelija.

Viimeisimmän tietosuojan vastuuhenkilön käytettävissä oleva työaika on vaihdellut riippuen päätöksenteontuen yksikön muusta ytötilanteesta. Marraskuusta 2019 tietosuojan vastuuhenkilönä on ollut kaksi lakimiestä. Varsinaista työnjakoa heidän kesken ei kuitenkaan ole tehty eikä vastuita jaettu, ja tehtävät ovat olleet täysimääräi-

sesti sen tietosuojan vastuuhenkilön vastuulla, joka vastasi tehtävistä jo ennen marraskuuta 2019.

Tietosuoja- ja salassapitoliihteen neuvotteluista ICT-hankinnoissa on vastannut toimialalla työskentelevä lakimies, joka on kouluttanut yhdessä tietosuojan vastuuhenkilön kanssa toimialan hankinnoista vastaavia lakimiehiä sopimusliihteen neuvottelemiseksi. Kesällä 2019 on sovittu, että sopimusliihtettä koskeva koulutus- ja neuvontavastuu siirtyy täysimääräisesti tietosuojan vastuuhenkilölle. Tietosuojan vastuuhenkilö on vastannut myös toimialan vaikutustenarviointiprosessin kouluttamisesta ja opastuksesta.

Toimialan tietoturvapäällikkö toimii 100 % työpanoksella tässä tehtävässä ilman sijaistusjärjestelyjä.

Kulttuurin ja vapaa-ajan toimiala

Tietosuoja koskevat vastuut on kirjattu seuraavissa asiakirjoissa: lautakunnan delegointipäätös rekisterinpitäjän tehtävistä 27.3.2018; Toimialajohtajan päätökset 9.4.2018 ja 17.4.2018;

Palvelukokonaisuuksien johtajien päätökset (liikuntaj 16.4., kultturij 16.4. ja 2.5.2018, hallintoj 17.4.2018, nuorisosiainj 2.5. ja 16.5.2018) sekä Lakimiehen TVA (2018).

Kulttuurin ja vapaa-ajan toimialan tietosuojan vastuuhenkilönä toimii hallintopalveluiden päätöksenteon tuki-yksikössä työskentelevä lakimies. Toimialan tietosuoja-työssä toimii yhteensä viisi henkilöä, jotka ovat tietosuojan vastuuhenkilön lisäksi tietoturvapäällikkö ja kolme hallintosihteerä.

Lakimiehen työajasta on käytetty noin 30 % tietosuojan vastuuhenkilön tehtäviin. Tietoturvapäällikkö on toiminut tietosuojan vastuuhenkilön sijaisena. Tietoturvapäällikkö on käyttänyt arviolta 10-15 % työajastaan tietosuojaan liittyviin tehtäviin.

Toimialan tietosuojan vastuuhenkilö katsoo, että riittävän tietosuojan tason turvaamiseksi vastuuhenkilön resursseja tulisi kasvattaa 30 %:sta vähintään 50 %:iin. Samalla vastuuhenkilö arvioi, että rekrytoitavan tietoturvapäällikön resurssista tulisi vähintään 40 % käyttää jatkossa tietosuojaan liittyviin työtehtäviin.

Liikenneliikelaitys

Toimitusjohtajan 15.8.2018 tekemän päätöksen mukaan liikenneliikelaityksen (HKL:n) tietosuojan vastuuhenkilönä toimi erikseen nimetty HKL:n lakimies. Varahenkilöistä ei tehty toimitusjohtajan päätöstä, mutta varahenkilöksi ilmoitettiin kaupungin tietosuojatyöryhmälle HKL:n IT-päällikkö. Myös HKL:n muut lakimiehet ovat avustaneet tietosuojan vastuuhenkilön tehtävissä tarvittaessa.

Työaikaa tietosuojatyötehtäviin on ollut käytettävissä tarpeen mukaan, yleensä resurssit ovat riittäneet.

21.10.2019 alkaen tietosuojan vastuuhenkilön tehtäviä on hoitanut toinen HKL:n lakimies, jolle tietosuojan vastuuhenkilön tehtävät siirtyivät toimitusjohtajan 20.11.2019 tekemän päätöksen mukaisesti. Päätöksessä nimettiin myös tietosuojan vastuuhenkilön varahenkilö, joka työskentelee HKL:llä lakimiehenä. Muita kirjauksia vastuista ei ole tehty. Vain tietosuojan vastuuhenkilöllä on mainittu työtehtävissä nimenomaan tietosuojaan liittyviä tehtäviä. Loka-joulukuussa 2019 tietosuojatyöhön oli käytettävissä yhden henkilön työajasta n. 50-75 %, mutta odotettavissa on, että tilanne muuttuu viimeistään vuoden vaihteessa ja aikaa on sen jälkeen vähemmän.

HKL:ssä tietosuojatyöhön liittyen ovat työllistäneet enimmäkseen tietosuoja- ja salassapitoliihteen liittäminen uusiin hankintoihin ja jo ennestään olemassa oleviin sopimuksiin sekä tietosuojan vaikutustenarvioinnit.

Palvelukeskusliikelaitys

Palvelukeskusliikelaityksessa (Palvelukeskus Helsingissä) tietosuojan vastuuhenkilönä toimii ict-projektipäällikkö. Varahenkilöiksi on nimetty yksikönjohtaja ja turvallisuuspäällikkö. Vastuita ei ole kirjattu.

Resursointi on järjestetty niin, että tietosuojan vastuuhenkilöllä on mahdollisuus käyttää tarvittava aika tietosuojaan. Tukena toimii tietoturvallisuusryhmä, joka kokoontuu säännöllisesti. Ryhmään kuuluu vakinaisesti 7 jäsentä.

Tietosuoja mainitaan kaikilla tietoturvallisuusryhmään kuuluvilla tehtäväkuvauksissa. Tietosuoja on Palvelukeskus Helsingissä osa tietoturvallisuutta.

Taloushallintopalveluliikelaitys

Taloushallintopalveluliikelaityksen (Talpan) tietosuojan vastuut käyvät ilmi hallintosäännöstä ja organisaation mukaisista tehtäväkuvista sekä riskienhallinnan ja sisäisen valvonnan dokumenteista.

Salassapitovelvollisuus on kaikissa työsuopimuksissa.

Tietosuojan vastuuhenkilöiden tehtäväkuvissa on erikseen mainittu tietosuojaan liittyvät tehtävät. Esimiehet on vastuutettu esimiesamuissa ja henkilöstö työyhteisökokouksissa.

Tietosuoja-asiat kuuluvat koko henkilöstölle ja vastuuta on korostettu siten, että se ulottuu myös työajan ulkopuolelle.

Tietoturvaloukkauksiin ja tietopyyntöihin käytetään resursseja tapauskohtaisesti.

Rakentamispalveluliikelaitos

Rakentamispalveluliikelaitoksen (Staran) johtokunta on siirtänyt liikelaitoksen toimitusjohtajalle tietosuoja ja tietoturvan järjestämistä koskevan päätösvallan 26.4.2018 (§ 69). Liikelaitoksen tietosuojan vastuuhenkilönä toimii hallintolakimies ja varahenkilöksi on kaupungin tietosuojatyöryhmälle ilmoitettu hankintalakimies.

Työaikaa tietosuojatyötehtäviin on käytettävissä riittävästi.

Liikelaitoksen tietosuojan vastuuhenkilö on tehnyt tietosuojaan liittyviä tehtäviä yhteistyössä tietohallintopäällikön ja varahenkilön kanssa.

Työterveysliikelaitos

Työterveysliikelaitoksen (Työterveys Helsingin) tietosuojan vastuuhenkilönä toimii vastaava ict-asiantuntija ja varahenkilönä ylilääkäri. Vastuut ja toimintaohjeet on kuvattu Työterveys Helsingin sähköisessä toiminnanohjausjärjestelmässä.

Tietosuojan vastuuhenkilö katsoo, että hänellä on ollut ajoittain muista velvoitteista johtuvia aikatauluhaasteita tietosuojaan liittyvissä tehtävissä. Lisäksi tietojen jalkauttaminen organisaatioon on ollut haasteellista. Tietojen jalkauttamista organisaatotasolla on tarkoitus parantaa uusilla käytännöillä vuonna 2020.

Pelastuslaitos

Pelastuslaitos on päättänyt, että pelastuslaitoksen lakimies toimii pelastuslaitoksen tietosuojan vastuuhenkilönä, joka toimii yhteyshenkilönä kaupungin tietosuojavastavaan ja neuvoo pelastuslaitosta tietosuoja-asioissa. Varahenkilöinä toimivat tietotekniikkapalveluiden esimies ja hallintopäällikkö.

Pelastuslautakunta on 8.5.2018 delegoinut toimivallan henkilörekistereitä koskevissa asioissa pelastuskomentajalle tai tämän määräämälle. Pelastuskomentaja on päättänyt (HEL 2018-004821), että hallintopäällikkö toimii pelastuslaitoksen henkilörekisterien vastuuhenkilönä. Hallintopäällikkö on päättänyt henkilörekistereiden yhteyshenkilöt (HEL 2018-004821).

Työaikaa tietosuojatyötehtäviin on resursoitu arviolta 150-200 henkilötyötuntia vuodessa. Vuoden 2019 osalta resurssit ovat riittäneet.

Tarkastusvirasto

Tarkastusviraston tietosuojan vastuuhenkilönä toimii controller. Tehtävä on lisätty controllerin tehtäväkuvaukseen, joka on hyväksytty tarkastusviraston henkilöstötoimikunnassa 5.12.2018.

Varahenkilönä toimii ICT-kaupunkitarkastaja.

Johdon ja tietosuojan vastuuhenkilön välisiä vastuita ei ole kirjattu.

Tarkastuslautakunnan toimivalta henkilörekistereitä koskevissa asioissa on siirretty tarkastusjohtajalle 10.12.2019 § 92 ja tarkastusjohtajalta controllerille ja ICT-kaupunkitarkastajalle (8.6.2017 § 8, päivitettävänä).

Työaikaa tietosuojatyötehtäviin on käytettävissä riittävästi.

4. Rekisteröidyn oikeuksien toteuttaminen

4.1 Rekisteröidyn informointi

Rekisterinpitäjän on toimitettava rekisteröidyille henkilö-tietojen käsittelyä koskevat tiedot. Tiedot on annettava tiiviisti esitetyssä, läpinäkyvässä, helposti ymmärrettävässä ja saatavilla olevassa muodossa selkeällä ja yksinkertaisella kielellä.

Rekisterinpitäjän on lisäksi helpotettava rekisteröidyn oikeuksien toteuttamista.

Helsingin kaupunki antaa rekisteröidyille tarvittavan informaation kaupungin internetsivuilla (hel.fi/tietosuoja). Sivulla annetaan yleisinformaatiota henkilötietojen käsittelystä Helsingin kaupungilla sekä kerrotaan rekisteröidyn oikeuksista ja niiden toteuttamisesta. Lisäksi sivuilla on rekisteriselosteet, joissa kerrotaan henkilötietojen käsittelystä rekisterikohtaisesti.

4.2 Rekisteriselosteet

Kaupunki kerää henkilötietoja eri rekistereihin tietojen käyttötarkoitusten mukaan. Kaikista kaupungin rekistereistä on laadittu rekisteriselosteet, joista ilmenee seuraavat tiedot:

- rekisterin nimi
- rekisterinpitäjän ja tämän edustajan yhteystiedot
- henkilötietojen käsittelyn tarkoitukset sekä käsittelyn oikeusperuste
- rekisterin tietosisältö
- tieto henkilötietojen säännönmukaisista luovutuksista
- henkilötietojen säilytysaika tai jos se ei ole mahdollista, tämän ajan määrittämiskriteerit
- henkilötietojen tietolähteet.

Rekisteriselosteet, jotka koskevat kuntalaisten ja muiden kaupungin asiakkaiden henkilötietoja, on julkaistu kaupungin verkkosivuilla ja sisäiset rekisteriselosteet ovat intranetissä. Toimialojen, virastojen ja liikelaitosten tietosuojan vastuhenkilöt huolehtivat rekisteriselosteiden laatimisesta. Tietosuojavastaava ja tietosuojatiimi ovat tarkastaneet kaikki rekisteriselosteet ennen niiden julkaisemista.

Jokaiselle rekisterille on nimetty vastuhenkilö, joka vastaa omalta osaltaan kyseisen rekisterin tietosuojasta, rekisteriselosteen lainmukaisuudesta sekä rekisteröityjen tietopyyntöihin vastaamisesta ja muiden rekisteröityjen oikeuksien toteuttamisesta. Jokaisella rekisterillä on lisäksi yhteyshenkilö, joka ottaa vastaan tietopyynnöt ja tiedon korjaamisvaatimukset.

Toimialojen, virastojen ja liikelaitosten rekisterien lukumäärät on lueteltu oheisessa taulukossa:

Toimiala/virasto/liikelaitos	Rekisterien lukumäärä
Kaupunginkanslia	25
Sosiaali- ja terveystoimiala	12
Kasvatuksen ja koulutuksen toimiala	19
Kaupunkiympäristön toimiala	55
Kulttuurin ja vapaa-ajan toimiala	31
Liikenneliikelaitos (HKL)	11
Palvelukeskusliikelaitos (Palvelukeskus Helsinki)	0
Taloushallintopalveluliikelaitos (Talpa)	1
Rakentamispalveluliikelaitos (Stara)	4
Työterveysliikelaitos (Työterveys Helsinki)	1
Pelastuslaitos	10
Tarkastusvirasto	3
Kaupungilla yhteensä	172

4.3 Rekisteröidyn oikeuksiin liittyvät pyynnöt

Rekisteröidyillä on oikeuksia liittyen omiin henkilötietoihinsa ja niiden käsittelyyn. Rekisteröidyillä on muun muassa oikeus tietää, käsitelläänkö hänen henkilötietojaan ja mitä henkilötietoja käsitellään sekä pyytää häntä koskevat tiedot itselleen. Lisäksi rekisteröidyillä on oikeus vaatia virheelliset henkilötiedot oikaistavaksi. Muita rekisteröidyn oikeuksia sovelletaan eri tavoin riippuen siitä, mikä on henkilötietojen käsittelyn oikeusperuste.

Esimerkiksi oikeutta tietojen poistamiseen ei sovelleta lakisääteisiin rekistereihin.

Rekisterinpitäjän velvollisuutena on helpottaa rekisteröidyn oikeuksien käyttämistä ja varmistaa oikeuksien tehokas toteutuminen. Kaupunki informoi rekisteröidyn oikeuksista ja niiden toteuttamisesta verkkosivuillaan.

Seuraavissa luvuissa luetellaan kunkin rekisteröidyn oikeuden osalta kullekin toimialalle, virastoon ja liikelaitokseen tulleiden pyyntöjen lukumäärät.

4.3.1 Oikeus saada pääsy tietoihin, tarkastuspyynnöt

Henkilöllä, jonka tietoja kerätään kaupungin palveluissa, on oikeus saada kaupungilta vahvistus siitä, että häntä koskevia henkilötietoja käsitellään tai että niitä ei käsitellä. Rekisteröity voi pyytää jäljennökset omista tiedoistaan. Tämän voi tehdä sähköisesti kaupungin internetsivuilla tai palauttamalla paperilomake kaupungin kirjaamoon tai erikseen määriteltyjen toimialojen palvelupisteisiin.

Toimiala/virasto/liikelaitos	Henkilötietojen tarkastuspyyntöjen lukumäärä		
	2018 (25.5. jälkeen)	2019	Yhteensä
Kaupunginkanslia	3	8	11
Sosiaali- ja terveystoimiala	186	807	993
Kasvatuksen ja koulutuksen toimiala	16	40	56
Kaupunkiympäristön toimiala	2	10	12
Kulttuurin ja vapaa-ajan toimiala	0	0	0
Liikenneliikelaitos (HKL)	0	0	0
Palvelukeskusliikelaitos (Palvelukeskus Helsinki)	0	0	0
Taloushallintopalveluliikelaitos (Talpa)	0	0	0
Rakentamispalveluliikelaitos (Stara)	0	0	0
Työterveysliikelaitos (Työterveys Helsinki)	9	34	43
Pelastuslaitos	0	2	2
Tarkastusvirasto	0	0	0
Kaupungilla yhteensä	216	901	1117

4.3.2 Oikeus tietojen oikaisemiseen, oikaisupyynnöt

Henkilöllä on oikeus vaatia, että kaupunki oikaisee häntä koskevat epätarkat ja virheelliset henkilötiedot ilman

aiheetonta viivytystä. Vaatimuksen voi tehdä sähköisesti kaupungin internetsivuilla tai palauttamalla paperilomake kaupungin kirjaamoon tai erikseen määriteltyjen toimialojen palvelupisteisiin.

Toimiala/virasto/liikelaitos	Henkilötietojen oikaisupyyntöjen lukumäärä		
	2018 (25.5. jälkeen)	2019	Yhteensä
Kaupunginkanslia	0	2	2
Sosiaali- ja terveystoimiala	52	128	180
Kasvatuksen ja koulutuksen toimiala	0	2	2
Kaupunkiympäristön toimiala	1	1	2
Kulttuurin ja vapaa-ajan toimiala	0	0	0
Liikenneliikelaitos (HKL)	0	0	0
Palvelukeskusliikelaitos (Palvelukeskus Helsinki)	0	0	0
Taloushallintopalveluliikelaitos (Talpa)	0	0	0
Rakentamispalveluliikelaitos (Stara)	0	0	0
Työterveysliikelaitos (Työterveys Helsinki)	3	6	9
Pelastuslaitos	0	0	0
Tarkastusvirasto	0	0	0
Kaupungilla yhteensä	56	139	195

4.3.3 Oikeus tietojen poistamiseen, poistopyynnöt

Joissakin poikkeustapauksissa, esimerkiksi jos tietojen käsittely on perustunut henkilön suostumukseen ja henkilö peruuttaa suostumuksensa, henkilöllä on oikeus

saada tietonsa poistetuiksi eli tulla unohdetuksi. Oikeutta tietojen poistamiseen ei ole, jos käsittely perustuu kaupungin lakisääteisen velvoitteen noudattamiseen, liittyy yleistä etua koskevan tehtävän suorittamiseen tai kaupungille kuuluvan julkisen vallan käyttämiseen.

Toimiala/virasto/liikelaitos	Henkilötietojen poistopyyntöjen lukumäärä		
	2018 (25.5. jälkeen)	2019	Yhteensä
Kaupunginkanslia	0	0	0
Sosiaali- ja terveystoimiala			Muutama, tarkka tilastointi puuttuu
Kasvatuksen ja koulutuksen toimiala			7
Kaupunkiympäristön toimiala			3
Kulttuurin ja vapaa-ajan toimiala			1
Liikenneliikelaitos (HKL)	0	0	0
Palvelukeskusliikelaitos (Palvelukeskus Helsinki)	0	0	0
Taloushallintopalveluliikelaitos (Talpa)	0	0	0
Rakentamispalveluliikelaitos (Stara)	0	0	0
Työterveysliikelaitos (Työterveys Helsinki)	0	0	0
Pelastuslaitos	0	0	0
Tarkastusvirasto	0	0	0
Kaupungilla yhteensä			Noin 15

4.3.4 Oikeus henkilötietojenkäsittelyn rajoittamiseen

Henkilöllä voi tietyissä tilanteissa olla oikeus pyytää henkilötietojensa käsittelyn rajoittamista siksi aikaa, kunnes hänen tietonsa on asianmukaisesti tarkistettu ja korjattu tai täydennetty.

Henkilötietojen käsittelyn rajoittamispyyntöjä ei ole tullut kaupungille yhtään.

4.3.5 Oikeus vastustaa henkilötietojen käsittelyä

Henkilöllä on oikeus henkilökohtaiseen, erityiseen tilanteeseensa perustuen milloin tahansa vastustaa henkilötietojensa käsittelyä silloinkin, kun käsittely perustuu yleistä etua koskevan tehtävän suorittamiseen tai kaupungille kuuluvan julkisen vallan käyttämiseen. Sama oikeus on silloin, kun käsittely perustuu rekisterinpitäjän tai kolmannen osapuolen oikeutettuun etuun. Tässä tapauksessa tietoja voidaan käsitellä edelleen vain, jos käsittelyyn on olemassa huomattavan tärkeä ja perustel-

tu syy, jonka kaupunki voi osoittaa. Käsittelyä saa jatkaa myös, jos käsittely on tarpeen oikeusvaateen laatumiseksi, esittämiseksi tai puolustamiseksi. Vastustamisoikeus ei koske tilanteita, joissa henkilötietojen käsittely perustuu kaupungin lakisääteiseen velvoitteeseen.

Henkilötietojen käsittelyn vastustamisvaatimuksia ei ole tullut kaupungille yhtään.

4.3.6 Oikeus riitauttaa automaattinen yksittäispäätös

Henkilöllä on oikeus olla joutumatta automaattiseen henkilötietojen käsittelyyn perustuvan päätöksen kohteeksi, jos päätöksestä aiheutuu hänelle oikeudellisia vaikutuksia tai se vaikuttaa häneen muulla vastaavalla tavalla merkittävästi. Tällaista automaattista päätöksentekoa voi olla esimerkiksi henkilötietojen profilointi.

Kaupungille ei ole tullut yhtäkään yhteydenottoa koskien automaattiseen henkilötietojen käsittelyyn perustuvan päätöksen kohteeksi joutumista.

5. Selosteet käsittelytoimista

Rekisterinpitäjän on ylläpidettävä selosteita käsittelytoimista (tietosuoja-asetuksen 30 artiklan mukaiset selosteet). Selosteet käsittelytoimista ovat yleisiä kuvauksia siitä, miten rekisterinpitäjä käsittelee henkilötietoja. Selosteet käsittelytoimista laaditaan kaupungin sisäiseen käyttöön sekä valvontaviranomaista varten. Toimialojen, virastojen ja liikelaitosten tietosuojan vastuhenkilöt huolehtivat selosteiden laatimisesta. Selosteissa kerrotaan:

- rekisterin tai palvelukokonaisuuden nimi
- rekisterinpitäjä ja yhteystiedot
- tietosuojavastaava ja hänen yhteystietonsa
- henkilötietojen käsittelyn tarkoitukset
- kuvaus rekisteröityjen ryhmistä

- kuvaus henkilötietoryhmistä
- vastaanottajaryhmät
- tietojen säilytysajat
- kuvaus teknisistä ja organisatorisista turvatoimista
- tieto henkilötietojen säännönmukaisista luovutuksista EU/ETA-alueen ulkopuolelle
- viittaus henkilötietojen käsittelijän kanssa solmittuun käsittelyä koskevaan sopimukseen.

Oheisessa taulukossa on lueteltu, mitä selosteita käsittelytoimista kullakin toimialalla, virastossa ja liikelaitoksessa on tehty.

Toimiala/virasto/liikelaitos	Selosteet käsittelytoimista	Arvio selosteiden laadusta
Kaupunginkanslia	<ul style="list-style-type: none"> • Työllisyyspalveluiden asiakasrekisteri • Yritystoiminnan tukeminen ja yrittäjyyden edistäminen • Asian- ja asiakirjahallinnan rekisteri • Kaupunginkanslian kirjastoasiakkuuksien hallinta • Kunnalliskalenteri • Tilan- ja turvallisuudenhallinta • Oikeuspalvelujen asiakasrekisteri • Henkilöstöhallintorekisteri • Rekrytoinnin rekisteri • Koulutuksenhallinnan rekisteri • Kaupunkikonsernin omistajatietorekisteri • Avustusrekisteri • Henkilöstökassa • Laskentarekisteri • Antolainarekisteri • Helsingin kaupungin talouden ja toiminnan suunnittelun ja seurannan rekisteri • Helsingin väestötietojärjestelmä • Tilasto- ja tutkimustoiminnan tietorekisteri • Käyttäjätunnusten hallinta • Sähköisten asiointipalvelujen rekisteri • Pääkaupunkiseudun toimipiste- ja palvelurekisteri • Kaupunginkanslian asiakasviestinnän, markkinoinnin ja tilaisuuksienhallinnan rekisteri • Helsingin kaupungin aineistopankin rekisteri • Osallisuuden ja palautteiden rekisteri • Rikosasioiden ja eräiden riita-asioiden sovittelutoiminnan rekisteri 	tietosuojavastaava on alustavasti tarkastanut, selosteet tarvitsevat vielä pieniä täydennyksiä

Toimiala/virasto/ liikelaitos	Selosteet käsittelytoimista	Arvio selosteiden laadusta
Sosiaali- ja terveystoimiala	<ul style="list-style-type: none"> • Iäkkäiden palvelujen asiakasrekisteri • Kotihoidon asiakasrekisteri • Lapsiperheiden palvelujen asiakasrekisteri • Lastensuojeluilmoitusten asiakasrekisteri • Lastensuojelun rekisteri • Perheoikeudellisten palvelujen asiakasrekisteri • Potilasrekisteri • Päihdepalvelujen asiakasrekisteri • Työikäisten palvelujen asiakasrekisteri • Vammaispalvelujen asiakasrekisteri 	tietosuojavastaava on tarkastanut, selosteet ovat valmiit
Kasvatuksen ja koulutuksen toimiala	<ul style="list-style-type: none"> • Asiakas- ja sidosryhmäviestinnän rekisteri • Koululaisten aamu- ja iltapäivätoiminnan rekisteri • Opetusverkon käyttäjärekisteri • Opintohallintorekisterit • Oppilas- ja opiskelijahuolto • Oppivelvollisuuden valvontarekisteri • Perhepäivähoitajarekisterit • Puhelinpalveluiden asiakasrekisteri • Tilojen asukaskäytön asiakasrekisteri • Vapaan sivistystyön rekisteri • Varhaiskasvatuksen asiakasrekisteri 	selosteista puuttuu vielä kuvaukset teknisistä ja organisatorisista turvatoimista
Kaupunkiympäristön toimiala	<ul style="list-style-type: none"> • Palvelut ja luvat -kokonaisuus • Maankäyttö ja kaupunkirakenne -palvelukokonaisuus • Hallinto- ja tukipalvelut -palvelukokonaisuus • Rakennukset ja yleiset alueet -palvelukokonaisuus 	tietosuojavastaava on tarkastanut, selosteet ovat valmiit
Kulttuurin ja vapaa-ajan toimiala	<ul style="list-style-type: none"> • Liikuntapalvelujen asiakasrekisteri • Etsivän nuorisotyön asiakasrekisteri • Kirjastopalvelujen Kotikirjaston asiakasrekisteri • Kirjastopalvelujen asiakastyöasema- ja tulostusrekisteri • KUVAn asiakasviestinnän ja markkinoinnin rekisteri • Helmet kirjastojen asiakasrekisteri 	selosteita on valmiina 6 kpl, puuttuu 30 rekisterin osalta
Liikenneliikelaitos (HKL)	<ul style="list-style-type: none"> • Autopaikkajärjestelmän asiakasrekisteri • Espoon ja Helsingin kaupunkipyöräpalvelun asiakasrekisteri • Lakipalveluiden asiakasrekisteri • Liikennehenkilökunnan tietojärjestelmän rekisteri • Liikennepeili- lehden jakelurekisteri • Liikenteenohjauksen ja liikenneturvallisuuden henkilörekisteri • Metro- ja raitioliikenteen ajoluparekisteri • Palvelussuhdeasuntojärjestelmän rekisteri • Raide-Jokerin asiakaspalautteiden rekisteri • Raide-Jokerin sidosryhmien ja sidosryhmäviestinnän rekisteri • Raide-Jokerin työntekijöiden ja henkilöstöviestinnän rekisteri 	tietosuojavastaava on tarkastanut, selosteet ovat valmiit

Toimiala/virasto/ liikelaitos	Selosteet käsittelytoimista	Arvio selosteiden laadusta
Palvelukeskus- liikelaitos (Palvelukeskus Helsinki)	<ul style="list-style-type: none"> • Palvelukeskusliikelaitoksella ei ole omia selosteita 	järjestelmät on ilmoitettu kaupunkiyhteisiin selosteisiin tietosuojavastaavan ohjeen mukaisesti
Taloushallinto- palvelu- liikelaitos (Talpa)	<ul style="list-style-type: none"> • Talpa-tiedottaa 	tietosuojavastaava on alustavasti tarkastanut, seloste tarvitsee vielä pieniä täydennyksiä
Rakentamispalvelu- liikelaitos (Stara)	<ul style="list-style-type: none"> • Automaster-järjestelmän asiakasrekisteri (SAPin osarekisteri) ja työntekijärekisteri (HIJAT/TPJAT osarekisteri) • Staran rekrytointisuunnitelmat • Staran mobiilituotannonohjausjärjestelmät • Ajoluvat • Asiakasrekisteri 	tietosuojavastaava on alustavasti tarkastanut, selosteet tarvitsevat vielä pieniä täydennyksiä
Työterveysliikelaitos (Työterveys Helsinki)	<ul style="list-style-type: none"> • Työterveys potilastiedot 	tietosuojavastaava on alustavasti tarkastanut, seloste tarvitsee vielä pieniä täydennyksiä
Pelastuslaitos	<ul style="list-style-type: none"> • Sisäisten rekistereiden palvelukokonaisuus • Ulkoisten rekistereiden palvelukokonaisuus 	tietosuojavastaava on alustavasti tarkastanut, selosteet tarvitsevat vielä pieniä täydennyksiä
Tarkastusvirasto	<ul style="list-style-type: none"> • Lakisääteiset sidonnaisuusilmoitukset • Tarkastusviraston tarkastusrekisteri • Tarkastusviraston työajanseuranta ja muistioluettelo 	tietosuojavastaava on tarkastanut, selosteet ovat valmiit

6. Tietoturva

Tietoturva liittyy läheisesti tietosuojaan. Rekisterinpitäjän on toteutettava tarvittavat tekniset ja organisatoriset toimenpiteet, joilla voidaan varmistaa, että henkilötietojen käsittelyssä noudatetaan tietosuoja-asetusta. Tietoturvatyötoimenpiteet, kuten käyttöoikeuksien hallinta ja käyttöoikeusrajaukset, järjestelmälokukset, auditoinnit sekä kyky taata järjestelmien ja palveluiden jatkuva luottamuksellisuus, eheys, käytettävyys ja vikasietoisuus sekä kyky palauttaa nopeasti tietojen saatavuus ja pääsy tietoihin fyysisen tai teknisen vian sattuessa, ovat teknisiä toimenpiteitä, joilla pyritään varmistamaan tietosuojan toteutuminen.

Kukin toimiala, virasto ja liikelaitos vastaa itse siitä, että tietoturvan taso niiden rekistereissä on riittävä. Lisäksi toimialoilla, virastoissa ja liikelaitoksissa on oltava nimetty vastuhenkilö myös tietoturva-asioissa sekä riittävät sijaistamistarpeeseen.

Seuraavissa kappaleissa kuvataan kunkin toimialan, viraston ja liikelaitoksen osalta, miten tietoturvaa koskevat vastuut ja käyttöoikeushallinnan prosessit on toteutettu sekä minkä verran tietojärjestelmissä on ollut suunnittelemtomia käyttökatkoja, joilla on ollut merkittävää vaikutusta henkilötietojen käsittelyyn.

6.1 Tietoturvaa koskevat vastuut

Kaupunginkanslia

Hallintosäännön mukaan kaupunginhallitus vastaa, että kaupunki täyttää tietosuojalainsäädännön mukaiset velvoitteet ja valvoo velvoitteiden toteutumista sekä hyväksyy kaupunkikonsernin sisäistä valvontaa ja riskienhallintaa koskevat ohjeet (8 luku 1 §).

Näistä seuraa tietoturvatyötoiminnalle seuraavaa:

- Tietosuojavelvoitteiden täyttämiseen tarvitaan tietoturvajärjestelyitä
- Riskienhallinnan menettelyillä hallitaan myös tieto- ja ICT-riskejä

Tietoturvaa on hallinnoitu osana toimintasäännössä kuvattua tietohallinnon vastuuta. Kaupunginkanslian toimintasäännössä todetaan talous- ja suunnitteluosaston tietohallintoyksikön toimialaan kuuluvan kaupungin tietohallinnon kokonaisohjauksen ja yhteen toimivuuden kehittäminen, tietohallinnon strateginen suunnittelu ja seuranta, tietoteknisen perusinfrastruktuurin palvelujen järjestäminen ja ylläpito, yhteisten ja strategisesti kes-

keisten tietojärjestelmien ja ICT-palvelujen kehittäminen, yhteisten tietojärjestelmien ja tietovarastojen sovellushallinta sekä kaupunginkanslian tietohallinto ja lähituki.

Talous- ja suunnitteluosaston tietohallintoyksikön tietoturva-asiantuntijan työ on kokopäiväisesti tietoturvaan liittyvää. Kolmella kaupunginkanslian ICT-palveluiden henkilöllä on tehtävänkuvaukseen erikseen sisällytetty tietoturvaa osana muita tehtäviä. Tietohallinnon asiantuntijoiden työt liittyvät tietoturvan käytännön toteuttamiseen, vaikkakaan tehtävänkuvauksissa ei erikseen olisi mainittu tietoturvaa.

Tietohallintoyksikön tietoturva-asiantuntija ja ICT-päällikkö ovat toimineet työparina tietoturvan osalta. Varsinaista sijaista tietoturva-asiantuntijalle ei ole osoitettu ja työparina toimiminen on toistaiseksi riittänyt sijaistamistarpeeseen.

Tietoturvan kehittäminen on ollut toimintavuonna 2019 aktiivisen huomion kohteena muun muassa tiedonhallintalakiin valmistautumisen yhteydessä sekä digitaalisaatio-ohjelman hankkeissa. Toimintavuonna aloitettiin toimintansa myös digitaalisen johtoryhmän asettama digiturvallisuuden työryhmä.

Sosiaali- ja terveystoimiala

Tietoturvavastaava on nimetty. Vastuut on kirjattu yleisellä tasolla. Kolmella henkilöllä on nimenomaisesti tietoturvaan liittyviä tehtäviä: tietohallintopäällikkö osallistuu digiturvallisuustyöryhmään, tietotekniikkapäällikkö osallistuu tietosuojatyöryhmään ja pääsuunnittelija osallistuu toimialan tietosuojatyöryhmään.

Pääsuunnittelijan työajasta vähintään 30 prosenttia ja tietotekniikkapäällikön työajasta 10 prosenttia on varattu tietoturvaan. Koko tietohallinnon henkilöstön tulee käyttää tarvittaessa työaikaan tietoturvaan.

Tietosuojatyöryhmässä yksi toimialan kolmesta tietosuojalakimiehestä sijaistaa tietotekniikkapäällikköä. Pääsuunnittelija on nimetty tietoturvavastaavaksi. Tietoturvavastaavan sijaisen (tietojenkäsittelyn suunnittelija) valinta on kesken.

Kasvatuksen ja koulutuksen toimiala

Tietoturvasta vastaa tietoturvapäällikkö. Lisäksi toimialalla on ICT-asiantuntija, jonka vastuualue on tietoturva.

Kaupunkiympäristön toimiala

Toimialan tietoturvapäällikkö toimii 100 % toimialan tietoturvatehtävissä. Hänellä ei ole sijaista eikä vastuuta ole erikseen kirjattu.

Kulttuurin ja vapaa-ajan toimiala

Tietoturvapäällikkö vastaa tietoturvan määrittelystä ja ohjeistuksesta sekä järjestää koulutukset. Johto/tietohallintopäällikkö vastaa toimialan tietoturvasta. Hallintojohtaja vastaa tietoturvan toteuttamisesta hallinnollisella tasolla.

Tietoturva on keskeinen osa tietoturvapäällikön työnkuvaa. Yhteensä seitsemällä tietohallinnon henkilöllä on tietoturva osana tehtäväkuva: tietohallintopäällikkö, ict-palvelupäällikkö, ict-tuen päällikkö, tietoturvapäällikkö, ict-projektipäällikkö, tietoliikenneasiantuntija ja ict-erityisasiantuntija.

Tietohallintopäällikön sijaisena tietoturva-asioissa toimii ict-palvelupäällikkö, ict-palvelupäällikön sijaisena ict-tuen päällikkö, ict-projektipäällikön sijaisena tietoliikenneasiantuntija ja ict-erityisasiantuntijan sijaisena tietoliikenneasiantuntija.

Liikenneliikelaitos

Sisäisiin ohjeisiin on kirjattu, että IT-päällikkö vastaa tietoturvasta ja varahenkilönä tietoturvan selvitystilanteissa kuten forensiikassa toimivat turvallisuuspäällikkö ja hallintopäällikkö. IT-päällikön työtehtäviin on kirjattu tietoturvaan liittyvät tehtävät. Resursseja käytetään tarpeen mukaan.

Tietoturvaan liittyviä tehtäviä ovat myös kulkulupien avainhallinnan, kulunvalvonnan hallinnan ja kameratalenteiden käsittelyn tehtävät, joiden osalta työtehtävät on määritelty.

Palvelukeskusliikelaitos

Palvelukeskus Helsingin tietoturvallisuudesta vastaa turvallisuuspäällikkö suoraan toimitusjohtajan alaisuudessa. Turvallisuuspäällikkö toimii tietoturvaa hallinnoivan ja valvovan tietoturvallisuusryhmän puheenjohtajana yhteistyössä tietohallintopäällikön kanssa. Ryhmään kuuluu seitsemän henkilöä.

Taloushallintopalveluliikelaitos

Tietoturvaa toteutetaan Talpan tietoturvasuunnitelman mukaisesti. Tietoturvan vastuu jakautuu usealle henkilölle. Kehittämisen ja koordinoivien vastuu on määrätty tietohallintopäällikölle.

Rakentamispalveluliikelaitos

Tietoturvaa toteutetaan kaupunkiyhteisten linjausten ja ohjeiden mukaisesti.

Työterveysliikelaitos

Tietoturvaa toteutetaan kaupunkiyhteisten linjausten ja ohjeiden mukaisesti. Tietoturvallisuudesta on osaltaan vastuussa tietohallinto.

Pelastuslaitos

Pelastuslaitoksen tietohallintopäällikkö toimii pelastuslaitoksen tietoturva-asioiden vastuuhenkilönä, joka vastaa pelastuslaitoksen tietojärjestelmien, tietoverkon ja siihen liittyvän infrastruktuurin tietoturvallisuudesta. Varahenkilönä toimii tietotekniikkapalveluiden esimies.

Tietojärjestelmän ja tietoaineiston suojaustasosta ja käyttöturvallisuusprosesseista vastaa tietojärjestelmän tai tietoaineiston omistajaksi nimetty pelastuslaitoksen viranhaltija/työntekijä. Esimiehet vastaavat siitä, että tietohallinnon ja tietojärjestelmien tai tietoaineistojen omistajien antamat tietoturvallisuusohjeet on koulutettu työntekijöille. Jokainen pelastuslaitoksen työntekijä on velvollinen noudattamaan asiakirjojen, tietoaineiston ja tietojärjestelmien turvaamisesta ja luokittelusta annettuja määräyksiä ja ohjeita.

Pelastuslaitoksen tietohallinnolla on tietoturvan osalta riittävät resurssit.

Tarkastusvirasto

Tietoturvaa toteutetaan kaupunkiyhteisten linjausten ja ohjeiden mukaisesti. Tietoturvan vastuuhenkilönä toimii ICT-kaupunkitarkastaja. Varahenkilöä ei ole nimetty. Johdon ja tietoturvan vastuuhenkilön välisiä vastuuta ei ole kirjattu. Tietoturvasuunnitelman päivitys tehdään 2020.

Työaikaa tietoturvatyötehtäviin on käytettävissä riittävästi.

6.2 Käyttöoikeuksien hallinta

Kaupunginkanslia

Käyttöoikeudet myönnetään järjestelmäkohtaisesti ja ne ovat henkilökohtaiset. Käyttöoikeustaso määräytyy roolin ja käyttötarkoituksen mukaan. Useimmissa järjestelmissä on käytössä ryhmäpohjainen oikeuksien hallinta.

Pääsääntöisesti työntekijät sitoutuvat salassapitoon työ sopimuksella. Osassa rekistereistä on käytössä myös erillinen käyttöluvan menettely, johon kuuluu käyttöluvan lisäksi salassapitositoumuksen allekirjoitus. Hakemukset, luvat ja sitoumukset säilytetään pysyvästi.

Käyttöoikeuksia poistetaan henkilön oman tai esimiehen ilmoituksen perusteella, jolloin käyttöoikeudet poistetaan manuaalisesti. Tämän lisäksi poistuessa kaupungin palveluksesta käyttöoikeudet poistuvat automaattisesti kaupungin keskitetyn käyttäjähakemiston, AD:n, myötä. Käyttöoikeuksia myös seurataan ja käyttäjätunnukset, joita ei ole käytetty, poistetaan käytöstä.

Järjestelmäkohtaisesti käyttöoikeudet voivat olla nähtävillä ja muokattavissa järjestelmähallinnasta, johon on pääsy järjestelmän pääkäyttäjällä.

Sosiaali- ja terveystoimiala

HEL 2018-003023 T 00 01 00 -toimintaohjeessa on kuvattu asiakas- ja potilastietojärjestelmien käyttöoikeuksien määräytyminen, ylläpito ja valvonta. Käytössä ei ole keskitettyä sähköistä ratkaisua. Esimies myöntää käyttöoikeudet delegointisääntöjen perusteella. Käytössä on paperiset käyttöoikeuslomakkeet. Käyttöoikeudet myönnetään Käyttöoikeushakemus ja vaitiolositoumus (Te-051) -lomakkeella. Käyttöoikeuksia päivitetään tehtävien muutoksen ja ongelmatilanteiden yhteydessä. Tietohallinnon asiantuntijat tarkistavat käyttöoikeudet vähintään kerran vuodessa. Sosiaali- ja terveystoimialan ulkopuoliset käyttöoikeudet tarkistetaan vuosittain ja LifeCare-järjestelmän osalta kerran kolmessa vuodessa. Joissakin järjestelmissä tarkistuksia tehdään tätä useammin. Käyttöoikeusprosessia ollaan kehittämässä sähköiseen järjestelmään.

Käyttöoikeudet poistetaan HEL 2018-003023 T 00 01 00 -toimintaohjeen mukaisesti. Tieto käyttöoikeuksista löytyy paperisilta käyttöoikeuslomakkeilta ja asianomaisesta järjestelmästä löytyy ainakin viimeisin käyttöoikeustieto.

Kasvatuksen ja koulutuksen toimiala

Käyttöoikeudet myöntää esimies tai järjestelmien pääkäyttäjä työtehtävien ja tarpeen pohjalta. Pääkäyttäjä tai tietohallinto toteuttaa ne kaupunkiyhteisten ja/tai toimialan ohjeiden ja menettelyiden mukaisesti. Käyttöoikeuksia tarkistetaan tietohallinnon tai pääkäyttäjien toimesta. Tarvittaessa pääkäyttäjä tai tietohallinto poistaa käyttöoikeudet, mutta päivityksiä ja poistoja tehdään myös esimiesten pyynnöstä. Tieto käyttöoikeuksista löytyy Active Directorystä tai tietojärjestelmistä.

Kaupunkiympäristön toimiala

Järjestelmien ja työasemien käyttöoikeudet hallitaan erillisellä tätä varten tehdyllä tilauslomakkeella. Esihenkilöt ovat vastuussa oikeuksista ja niiden tilaamisesta.

Kulttuurin ja vapaa-ajan toimiala

Käyttöoikeuksien hallinnassa on käytössä seuraavat prosessit: esimiehet määrittelevät ja hakevat käyttäjälle tehtävän edellyttämät käyttöoikeudet; vaihdosten yhteydes-

sä käyttöoikeudet tarkastetaan manuaalisesti; käsityönä tarvittaessa, automaattisia herätteitä löytyy osin; käyttöoikeus lukitaan, kun henkilö ei enää palveluksessa; käyttäjätiedot poistetaan kolmen kuukauden kuluttua; käyttöoikeustiedot haetaan hallintajärjestelmästä (AD).

Liikenneliikelaitos

Jokaiselle järjestelmälle on omistaja, joka päättää kyseisen järjestelmän käyttöoikeuksista. Järjestelmien omistajat on kirjattu järjestelmäluetteloon. IT-palvelut toteuttaa käyttöoikeudet. Henkilön poistuessa talosta IT-palveluille tehdään työsuhteen päätö ilmoitus, jonka perusteella IT-palvelut poistaa käyttöoikeudet. IT-palveluiden vuosikellossa on pääkäyttäjaoikeuksien tarkastus.

Palvelukeskusliikelaitos

Käyttöoikeudet haetaan Luukku-järjestelmän kautta. Esimiehet hakevat alaistensa oikeudet. Myös muutokset ja poistot käyttöoikeuksiin liittyen tehdään Luukun kautta. Käyttöoikeudet voidaan myös listata Efectestä Luukun kautta tehtyjen tilausten mukaisesti. Järjestelmäpäälliköiden vastuulla on käyttöoikeuksien tarkistus säännöllisesti.

Taloushallintopalveluliikelaitos

Talpassa on määritelty käyttöoikeusprosessi. Käyttövaltuudet myöntää esimies ja niitä hallinnoivat järjestelmäkohtaiset vastuuhenkilöt. Käyttöoikeudet tarkistetaan vähintään kaksi kertaa vuodessa ja tarpeen mukaan.

Rakentamispalveluliikelaitos

Käyttöoikeudet myöntää esimies tai järjestelmien pääkäyttäjä työtehtävien ja tarpeen pohjalta. Pääkäyttäjä tai tietohallinto toteuttaa ne kaupunkiyhteisten ja/tai Staran ohjeiden ja menettelyiden mukaisesti. Käyttöoikeuksia tarkistetaan tietohallinnon tai pääkäyttäjien toimesta useamman kerran vuodessa. Tarvittaessa pääkäyttäjä tai tietohallinto poistaa käyttöoikeudet, mutta päivityksiä ja poistoja tehdään myös esimiesten pyynnöstä. Tieto käyttöoikeuksista löytyy Active Directorystä tai tietojärjestelmistä ja tieto käyttöoikeuspyynnöistä sähköisestä palvelupyynnö-tietojärjestelmästä.

Työterveysliikelaitos

Työterveys Helsingissä käyttövaltuushallinnan parantamisesta on tehty suunnitelma marraskuussa 2019.

Käyttövaltuushallintaan liittyvää lomaketta ja käytänteitä selkiytettiin vuoden 2019 lopulla.

Käyttöoikeudet myönnetään esimiehen pyynnöstä ja ne myös poistetaan pääsääntöisesti esimiehen pyynnöstä. Tietohallinto toteuttaa käyttöoikeuksien muutokset.

Tietosuojan vastuuhenkilön näkemyksen mukaan käyttöoikeuksien valvontaan tulisi panostaa enemmän.

Pelastuslaitos

Käyttöoikeudet myönnetään työtehtävien tarpeiden mukaan vain työtehtävän edellyttämiin tietoihin. Tietojärjestelmien käyttäjillä on oikeus päästä vain sellaisiin tiedostoihin, niiden osiin, tietovälineisiin, järjestelmiin, tietoliikenneverkon osiin ja muihin resursseihin, joihin heille on työtehtävänsä suorittamista varten annettu käyttöoikeus.

Käyttöoikeudet haetaan oman esimiehen ja järjestelmän tai resurssin omistajan kautta. Järjestelmien ja resurssien omistajat on kirjattu luetteloihin. Omistaja myöntää käyttöoikeudet sekä vastaa niiden tarkastamisesta ja päivittämisestä.

Käyttöoikeuden haltijan esimies vastaa työntekijän käyttöoikeuksien lakkauttamisesta palvelussuhteen päättyessä sekä oikeuksien poistamisesta väliaikaisesti työntekijän jäädessä virkavapaalle tai pitkälle työlomalle.

Pelastuslaitoksen tietohallinto toteuttaa käyttöoikeuksien muutokset.

Tarkastusvirasto

Käyttöoikeudet myöntää esimies työtehtävien ja tarpeen pohjalta. Esimies täyttää viraston laatiman lomakkeen, jossa järjestelmäkohtaisesti valitaan tarvittava rooli. ICT-kaupunkitarkastaja luo tai anoo oikeudet kaupunkiyhteisten ohjeiden ja menettelyiden mukaisesti. Kriittisimpien järjestelmien käyttöoikeuksia tarkistetaan pari kertaa vuodessa. Käyttöoikeuksiin tehdään poistoja ja päivityksiä esimiesten pyynnöstä. Tieto käyttöoikeuksista löytyy Active Directorystä, tietojärjestelmistä sekä omasta seurantaluetelosta.

6.3 Tietojärjestelmien käyttökotot

Tietojärjestelmien suunnittelemattomien käyttökotkojen, joilla on ollut merkittävää vaikutusta henkilötietojen käsittelyyn, lukumäärät on lueteltu oheisessa taulukossa kunkin toimialan, viraston ja liikelaitoksen osalta:

Toimiala/virasto/liikelaitos	Käyttökotkojen lukumäärä
Kaupunginkanslia	0
Sosiaali- ja terveystoimiala	0
Kasvatuksen ja koulutuksen toimiala	1
Kaupunkiympäristön toimiala	0
Kulttuurin ja vapaa-ajan toimiala	1
Liikenneliikelaitos (HKL)	4
Palvelukeskusliikelaitos (Palvelukeskus Helsinki)	0
Taloushallintopalveluliikelaitos (Talpa)	0
Rakentamispalveluliikelaitos (Stara)	0
Työterveysliikelaitos (Työterveys Helsinki)	0
Pelastuslaitos	0
Tarkastusvirasto	0
Kaupungilla yhteensä	6

7. Tietosuojaa koskevat vaikutustenarvioinnit

Tietosuojaa koskevan vaikutustenarvioinnin tarkoituksena on tunnistaa, arvioida ja hallita henkilötietojen käsittelyyn liittyviä riskejä. Tietosuoja-asetuksen mukaan arvioinnin on sisällettävä vähintään järjestelmällinen kuvaus suunnitelluista käsittelytoimista ja käsittelyn tarkoituksesta, arvio käsittelytoimien tarpeellisuudesta ja oikeasuhteisuudesta tarkoituksiin nähden, arvio rekisteröityjen oikeuksia ja vapauksia koskevista riskeistä sekä suunnitellut toimenpiteet riskeihin puuttumiseksi. Vaikutustenarvioinnin tuloksena syntyy näkemys tarvittavista hallintakeinoista, joita tarvitaan pienentämään riskitasoa ja varmistamaan asetuksen vaatimusten toteuttaminen.

Helsingin kaupungilla on tehty omat vaikutustenarvioinnin työkalut, joihin kuuluvat:

- alkukartoitus
- vaikutustenarvioinnin työkalu -taulukko
- riskianalyysi
- tietosuojan tarkistuslista.

Työkalut on julkaistu kaupungin intranetissä sekä ulkoisilla verkkosivuilla (hel.fi/tietosuoja). Ulkoisilla verkkosivuilla julkaisemisen tavoitteena on ollut helpottaa tietosuojaan liittyvää yhteistyötä kaupungin ja sen palveluntuottajien kesken sekä lisätä läpinäkyvyyttä henkilötietojen käsittelyssä.

Kansliapäällikön tietosuojatyöryhmän asettamista koskevan päätöksen (28.6.2018 § 172) mukaisesti kaupungin tietosuojatyöryhmä asettaa tarvitsemansa alatyöryhmät. Tietosuojatyöryhmä päätti vaikutustenarviointia koskevan alatyöryhmän asettamisesta kokouksessaan 24.10.2019. Alatyöryhmän tehtävänä on käsitellä vaikutustenarviointien tekemiseen liittyviä kysymyksiä sekä suunnitella, miten vaikutustenarviointi saadaan paremmin jalkautettua osaksi kaupungin kehittämistoimintaa. Alatyöryhmä toimii keskustelu- ja yhteistyöfoorumina sekä valmistelee kaupunkitasoisia ohje- ja linjausehdotuksia vietäväksi tietosuojatyöryhmään.

Seuraavissa kappaleissa luetellaan kullakin toimialalla, virastossa ja liikelaitoksessa tehdyt tietosuojaa koskevat vaikutustenarvioinnit.

Kaupunginkanslia

Kaupunginkansliassa on tehty neljä vaikutustenarviointia:

- Rekrytointijärjestelmä Helbit
- Palvelunhallintajärjestelmä
- Koulutukset -ja tapahtumat -järjestelmä
- Whistleblowing-kanava.

Sosiaali- ja terveystoimiala

Sosiaali- ja terveystoimialalla on valmistunut neljä vaikutustenarviointia ja keskeneräisiä vaikutustenarvioiteja on noin kymmenen. Vaikutustenarvioiteja ei ole vielä tehty kovin montaa, mutta vaikutustenarviointien tekemisen jalkauttaminen on toimialalla käynnissä. Vaikutustenarvioinneissa on tullut esille samanlaisia riskejä ja niiden tekemisestä on ollut paljon hyötyä, koska niiden avulla on huomattu selvittää asioita tarkemmin. Tähän mennessä vaikutustenarvioiteja on alettu tehdä vasta sopimusten allekirjoittamisen jälkeen ja tähän pyritään tekemään muutos.

Tehdyt vaikutustenarvioinnit:

- SIB
- Chatbot
- tutkimuslupien yhteydessä tehdyt vaikutustenarvioinnit (noin kolme kappaletta).

Apotin osalta:

- Terveystoimiala (perusterveydenhuolto ja ESH)
- Sosiaalihuolto (Go Live 1 kokonaisuus)
- Apotti linkki
- Mobiilipalvelut
- Käyttövaltuudet
- Maisa
- Suostumukset
- Konversiot ja Integraatiot
- Suun terveydenhuolto
- Työllisyyspalvelut.

Kasvatuksen ja koulutuksen toimiala

Kasvatuksen ja koulutuksen toimialalla on tehty 30 vaikutustenarviointia. Niistä 18 liittyy tutkimuslupiin ja 12 it-järjestelmien ja palveluiden hankintaan. Osassa ei ole tarvittu varsinaisen arviointityökalun käyttöä, vaan alkukartoitus ja toimittajan antamat selosteet sekä tietosuojan tarkistuslista ovat riittäneet arviointiin.

Järjestelmiin ja palveluihin liittyvät vaikutustenarvioinnit:

- ASTI/varhaiskasvatus
- Cauha-Care
- Microsoft O365 (kesken)
- SchoolDay
- SIB-lapset (yhdessä sosiaali- ja terveystoimialan kanssa)
- IKI-hanke
- Kasko YV-koulujen tiedonsiirrot
- Doodly
- Stadin AO:n Games Distiller
- Yoyogames
- Ecoline
- LogiApps.

- Tutkimuslupiin liittyvät vaikutustenarvioinnit:
- Growing Mind
- AAC-oppilaan vuorovaikutus
- Sadutus
- Koskettava koulu
- Liitu
- Nuorisoriikollisuustutkimus
- Finlandsvenska elevernas prestationer
- Asevelvollisen arvomaailma
- Gradu/Hatunpää
- Tanssia peliin
- Finlandssvenska testprojektet
- IDS-2
- Luontoaskel hyvinvointiin
- Supralaakso
- Vuosityöaikakokeilun vaikutukset
- D-Learn.

Kaupunkiympäristön toimiala

Kaupunkiympäristön toimialalla vaikutustenarviointityö on jalkauttamatta. Toimialalla selvitetään mahdollisuutta palkata projektiluontoisesti henkilö vaikutustenarviointityöhön. Toimialan tietosuojan vastuuhenkilön toimesta on tehty yksi vaikutustenarviointi ja arviointia on odotamassa ainakin neljä hankintaa.

Toimialan vuotuiset hankinnat ovat noin 1,5 Mrd suuruudeltaan, joten vaikutustenarvioinnin resurssikysymys tulee ratkaista. Toimialan johtoryhmä on hyväksynyt vuodelle 2020 yhteensä 43 järjestelmähankintaa. Lisäksi on tiedossa arviolta 4–5 muuta uutta hankintaa.

Kulttuurin ja vapaa-ajan toimiala

Kulttuurin ja vapaa-ajan toimialalla on tehty kaksi vaikutustenarviointia:

- Ilmari-viestitysjärjestelmä
- Kirjastopalvelujen digilehtilainaus.

Liikenneliikelaitos

HKL:llä on tehty loppuun kaksi vaikutustenarviointia, joiden lisäksi kolme vaikutustenarviointia on kesken ja kaksi suunnitteilla.

Tehdyt vaikutustenarvioinnit:

- Kameravalvontajärjestelmän uudistaminen
- Ajosimulaattorihankinta.

Käynnissä olevat vaikutustenarvioinnit:

- Sympa HR-tietojärjestelmä
- henkilöstösovellus
- WinBus-järjestelmä.

Palvelukeskusliikelaitos

Vaikutustenarvioinnit on pääsääntöisesti tehty henkilötietoa, myös arkaluonteista henkilötietoa, sisältävistä järjestelmistä:

- Aromi
- Arctic Communicator
- Dream Broker
- Efecte
- Genesys
- Microsoft Dynamics CRM
- Rafael
- Smila
- Vierailijahallinta (System).

Taloushallintopalveluliikelaitos

Vaikutustenarviointeja on tehty yhteensä viisi liittyen tietojärjestelmähankintoihin:

- Ostolaskujärjestelmä
- Maksuliikennejärjestelmä
- Sijaismaksajapalvelujärjestelmä
- Laadunseurantajärjestelmä
- Ostolaskujen käsittelyyn liittyvä tekoälypalvelu.

Rakentamispalveluliikelaitos

Starassa ei ole tehty vaikutustenarviointeja.

Työterveysliikelaitos

Työterveys Helsingissä on tehty kolme vaikutustenarviointia. Kaikissa on kysymys uusista tai uudistettavista ratkaisuista:

- Tietovarasto (alustava)
- Ajanvaraus
- HL7-liittymä.

Vanhojen sovellusten osalta vaikutustenarviointia ei ole tehty kaikilta osin. Lähinnä käytöstä poistuvat sovellukset ovat jääneet vähemmälle huomiolle.

Pelastuslaitos

Pelastuslaitoksella ei ole tehty yhtään vaikutustenarviointia, mutta kaksi on suunnitteilla.

Tarkastusvirasto

Tarkastusvirastossa ei ole tehty vaikutustenarviointeja. Tarkastusrekisteristä tehtiin alkukartoitus, jonka tuloksena oli, ettei vaikutustenarviointia tarvitse tehdä.

8. Käsiteltävät henkilötiedot ja niiden elinkaaren hallinta

Henkilötietojen elinkaaren hallinnalla pyritään varmistamaan, että henkilötietoja käsitellään vain niissä tarkoituksissa, jotka on määritelty rekisteriselosteessa (käyttötarkoitussidonnaisuus). Lisäksi pyritään huolehtimaan siitä, että henkilötiedot poistetaan ja asiakirjat hävitetään sen jälkeen, kun määritelty säilytysaika on päättynyt.

Seuraavissa kappaleissa kuvataan, mitä henkilötietoja kullakin toimialalla, virastossa ja liikelaitoksessa pääsääntöisesti käsitellään, mille tahoille henkilötietoja luovutetaan ja miten tiedon elinkaaren hallinta on toteutunut henkilötietoja sisältävän aineiston osalta.

8.1 Käsiteltävät henkilötietoryhmät

Kaupunginkanslia

Pääsääntöiset henkilötietoryhmät, joita kaupunginkansliassa käsitellään, ovat henkilön nimi, yhteystiedot, asuinpaikka- sekä osoitetiedot, perhesuhdetiedot, edunvalvonta- ja huostaanottotiedot, palvelusuhde- ja palkkatiedot, pankkiyhteystiedot, yhteisön toimielimen jäsenyydet ja tiedot maksuhäiriömerkinnöistä.

Rekistereissä käsitellään erityisiä henkilötietoryhmiä kuten rotu tai etninen alkuperä, poliittinen mielipide, uskonnollinen tai filosofinen vakaumus, ammattiliiton jäsenyys ja terveyttä koskevat tiedot.

Sosiaali- ja terveystoimiala

Sosiaali- ja terveystoimialalla käsitellään pääsääntöisesti asiakkaiden ja potilaiden nimiä, henkilötunnuksia, yhteystietoja sekä muun muassa hoidon järjestämiseen liittyviä hallinnollisia tietoja, terveyttä ja sairautta koskevia tietoja, palvelutarpeen selvittämistä koskevia tietoja sekä laskutustietoja. Erityisiä henkilöryhmiä koskevana tietoina käsitellään terveystietoja. Lisäksi saatetaan käsitellä myös henkilötietoja, joista ilmenee asiakkaiden seksuaalinen käyttäytyminen tai suuntautuminen taikka rotu tai etninen alkuperä.

Kasvatuksen ja koulutuksen toimiala

Kasvatuksen ja koulutuksen toimialalla keskeisin rekisteröityjen ryhmä on lapset. Heidän henkilötietojensa on erityisesti pyrittävä suojaamaan, koska he eivät välttämättä ole kovin hyvin perillä henkilötietojensa käsittelyyn liittyvistä riskeistä, seurauksista, asianomaisista suojatoimista

tai omista oikeuksistaan (EU:n yleinen tietosuoja-asetus, johdanto, kappale 38).

Toimialalla käsitellään etenkin varhaiskasvatuksen asiakkaiden, oppilaiden ja opiskelijoiden henkilötietoja varhaiskasvatuksen ja koulutuksen järjestämiseksi. Tyypillisiä henkilötietoryhmiä ovat perus- ja yhteystiedot (esim. nimi, henkilötunnus, osoite, puhelinnumero, huoltaja/ yhteyshenkilö) pois lukien turvakiellossa olevat, opiskelemaan ja koulunkäyntiin liittyvät tiedot, oppilaan rooliin liittyvät tiedot (peruskoulun oppilas, kotiopetuksessa oleva, aineopiskelija, sairaalaopetus), opetussuunnitelma oppiaineineen, kursseineen, kurssivalintoineen ja arvosanoineen, varhaiskasvatussuunnitelmat, opetukseen liittyvät tiedot (muun muassa S2-opetus, erityinen tuki, maahanmuuttajien valmistava opetus, kieliohjelma, kielikyly- ja kaksikielinen opetus, katsomusaine), oppimisen ja koulunkäynnin tukemiseen liittyvät tiedot ja asiakirjat, todistuksiin ja aine-/kurssiarvosteluihin liittyvät tiedot, poissaolot ja tuntimerkinnot, kurinpidolliset asiat, oppilaskohtaiset muistiot, koulun ja kodin yhteistyön hallintaan liittyvät asiat, asiakkaan tulotiedot ja henkilöstötiedot.

Erityisiä henkilöryhmiä koskevana tietoina käsitellään uskonnollista tai filosofista vakaumusta sekä terveyttä koskevia tietoja.

Kaupunkiympäristön toimiala

Kaupunkiympäristön toimialalla käsitellään pääsääntöisesti henkilöiden yhteystietoja, kiinteistötunnuksia sekä henkilötunnuksia. Liikenne- ja katusuunnitteluyksikössä käsitellään liikenteen kamerakuvaa. Ympäristöpalveluissa käsitellään myös terveystietoja ja muita henkilön yksityiselämäänsä liittyviä tietoja. Asuntopalveluissa käsitellään lisäksi terveystietoja.

Kulttuurin ja vapaa-ajan toimiala

Kulttuurin ja vapaa-ajan toimialalla käsiteltäviä henkilötietoryhmiä ovat pääasiassa asiakkaiden ja työntekijöiden nimet, osoitteet, yhteystiedot, puhelinnumerot ja sähköpostiosoitteet.

Erityisiä henkilötietoryhmiä on etsivän nuorisotyön rekisterissä ja kohdennetun nuorisotyön Luotsin rekisterissä. Tiedoista löytyy muun muassa terveystietoja ja asiakasnuorten perheitä koskevia arkaluonteisia tietoja.

Liikenneliikelaitos

HKL:ssä käsitellään pääsääntöisesti työntekijöiden tietoja, joita ovat muun muassa työntekijöiden nimet, henkilötunnukset, sairausloma- ja poissaolotiedot, yhteystiedot, osoitteet, puhelinnumerot, ammattiliiton jäsenyys, sekä turvallisuuteen liittyvät tiedot kuten kulunvalvonnan ja joissakin tapauksissa myös kameravalvonnan ja radioviestinnän tallenteet.

Vahingonkorvaus- ja töhryasioiden yhteydessä käsitellään myös vahingonkäräjien eli yleensä matkustajan, joka on esimerkiksi kompastunut metron portaissa, terveys-tietoja ja yhteystietoja.

Töhry- ja vahinkoasioissa käsitellään vahingontekijän/syytetyn henkilötietoja ja esimerkiksi poliisiin kuulustelupöytäkirjoja sekä oikeuden tuomioita.

Kameravalvonnan yhteydessä matkustajista tallennetaan kameravalvontakuvaa, jota liikenteenohjauksessa tarvitaan liikenne- ja henkilöturvallisuuden takaamiseksi sekä riskienhallintaan, onnettomuustutkintaan sekä turvallisuuden kehittämiseen.

Palvelukeskusliikelaitos

Palvelukeskus Helsingissä käsitellään työntekijöiden tietoja, joita ovat muun muassa työntekijöiden nimet, henkilötunnukset, sairausloma- ja poissaolotiedot, yhteystiedot, osoitteet, puhelinnumerot ja ammattiliiton jäsenyys. Lisäksi käsitellään sosiaali- ja terveystoimialan asiakkaiden ja potilaiden nimiä, henkilötunnuksia, yhteystietoja sekä muun muassa hoidon järjestämiseen liittyviä hallinnollisia tietoja, terveyttä ja sairautta koskevia tietoja, palvelutarpeen selvittämistä koskevia tietoja sekä laskutustietoja. Erityisiä henkilöryhmiä koskevinä tietoina käsitellään terveystietoja.

Taloushallintopalveluliikelaitos

Talpassa käsitellään muun muassa nimiä, henkilötunnuksia, sairausloma- ja poissaolotietoja, osoitteita, puhelinnumeroja ja edunvalvontajärjestöjäsenyyksiä.

Talpa käsittelee asiakkaansa puolesta myös arkaluonteista tietoa kuten esimerkiksi tietoa sosiaali- ja terveyspalveluiden käytöstä.

Rakentamispalveluliikelaitos

Pääsääntöisesti Starassa käsitellään työntekijöiden tietoja, joita ovat muun muassa työntekijöiden nimet, henkilötunnukset, sairausloma- ja poissaolotiedot, yhteystiedot, osoitteet, puhelinnumerot ja ammattiliiton jäsenyys.

Staran tuotantokäyttöön tarkoitettut sovellukset voivat sisältää sellaisia liikelaitoksen työntekijää tai sopimus-

kumppania koskevia henkilötietoja, jotka voidaan yhdistää henkilöön joko suoraan (nimi, sähköpostiosoite, puhelinnumero, ajo-oikeus) tai välillisesti (paikannin, ajoneuvon rekisterinumero).

Staran omat sovellukset eivät sisällä erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvia henkilötietoja eivätkä kuntalaisten henkilötietoja, koska liikelaitoksen henkilötietoja sisältävät sovellukset on tarkoitettu sisäiseen tuotantokäyttöön.

Työterveysliikelaitos

Työterveys Helsingissä käsitellään tavanomaisten henkilötietojen lisäksi erityisistä henkilötietoryhmistä terveystietoja.

Pelastuslaitos

Pelastuslaitoksella käsitellään pääsääntöisesti työntekijöiden ja pelastuskoulun oppilaiden henkilötietoja, joita ovat muun muassa nimet, henkilötunnukset, sairausloma- ja poissaolotiedot, fyysisen työkyvyn tiedot, opiskelutiedot, yhteystiedot, osoitteet, puhelinnumerot ja ammattiliiton jäsenyys. Niiden lisäksi käsitellään pelastus- ja ensihoitotoimintaan sekä palotarkastustoimintaan ja varautumiseen liittyviä tietoja.

Tarkastusvirasto

Tarkastusvirastossa käsitellään pääsääntöisesti työntekijöiden, asiakkaiden ja toimittajien tietoja, joita ovat muun muassa nimet, henkilötunnukset tai y-tunnukset ja yhteystiedot. Tiedot voivat koskea kuntalaista, kunnan työntekijää, luottamushenkilöä, yritystä, järjestöä/yhteisöä tai muuta viranomaista. Tarkastustyössä ei yleensä käsitellä erityisiä henkilötietoja, mutta esimerkiksi palkkatarkastuksen työpaperit saattavat sisältää tiedon ammattiliiton jäsenyydestä. Erityisiä henkilötietoja ei saa viedä Tarkastusrekisteriin.

8.2 Henkilötietojen luovutukset

Kaupunginkanslia

Kaupunginkanslian keskeisiä vastaanottajatahoja ovat esitutkintaviranomaiset, tuomioistuimet, ulosottoviranomainen, verohallinto, työeläkevakuutuslaitokset, tilastokeskus, ammattiyhdistykset, Työterveyslaitos, Helsingin yliopisto, Palmia, Palvelukeskus Helsinki, tapaturmavaakuutusyhtiöt, Helsingin kaupungin muut rekisterit.

Luovutukset perustuvat lainsäädäntöön tai tietoja luovutetaan rekisteröidyn suostumuksella.

Luovutuksensaajat on todettu rekisteriselosteissa.

Sosiaali- ja terveystoimiala

Henkilötietoja luovutetaan sosiaali- ja terveystoimesta mm. THL:lle, Kansaneläkelaitokselle, HUS:lle sekä sairaanhoitopiirin alueelliseen tartuntatautirekisteriin. Luovutukset perustuvat lainsäädäntöön tai tietoja luovutetaan asiakkaan tai potilaan suostumuksella. Lakiperusteet on todettu rekisteriselosteissa. Tietojen luovutuksesta jää tietojärjestelmiin lokimerkinnot.

Kasvatuksen ja koulutuksen toimiala

Henkilötietoja luovutetaan kasvatuksen ja koulutuksen toimialalta Opetushallituksen Varda- ja Koski-tietovarantoihin, IT-hakemistoihin ja IT-työympäristöihin kuten O365 ja Google Suite for Education sekä Helsingin kaupungin taloushallintopalveluihin eli Talpaan.

Tietoja voidaan luovuttaa historialliseen tai tieteellisen tutkimuksen käyttöön tutkimuslupien perusteella.

Oikeudet tietojen luovutukset perustuvat lainsäädäntöön, sopimuksiin ja rekisteröityjen suostumuksiin.

Kaupunkiympäristön toimiala

Keskeisiä vastaanottajatahoja ovat oikeuslaitos, pelastuslaitos, poliisi, kunnallishallinto, väestörekisterikeskus, maanmittauslaitos ja eläkevakuutus.

Arkisto käsittelee tässä tarkoitettuja tiedonluovutuksia prosessin loppupäässä, kun toimialan (ja entisen viraston) aineisto on luovutettu arkistoitavaksi aineistoon merkityt salassapitovaatimukset huomioiden TOSin tai AMSin mukaan. Sisäisesti henkilötietojen luovutuksia on lähinnä palkkatositteiden muodossa HR:lle. Muuten arkiston tietopalvelu käsittelee sisäisesti palveluiden tietopyyntöjä arkistosta ja ulkoisia konsulttiasiakkaita lähinnä suunnittelutietojen/selvitysten luovutuksissa hankkeille julkisuuslaki, tietosuoja- ja -turvaohjeet huomioiden.

Palvelut ja luvat -palvelun arkiston asiakaspalvelu luovuttaa julkista tietoa kaikille tahoille julkisuuslain mukaisesti henkilöitä tunnistamatta tietosuoja ja -turva huomioiden. Palvelut luovuttavat tietoa palautejärjestelmän kautta kaikille tunnistetuille vastaanottajatahoille lait, tietosuoja ja -turvaohjeet huomioiden. Päätöksenteossa ja sen tietopyynnöissä palvelusta/päätöksestä vastaava viranhaltija vastaa tietopyyntöihin.

Paperiarkiston tietojen luovuttamista koskevat oikeudet on määritelty tiedonohjaussuunnitelmassa TOS, arkistonmuodostussuunnitelmassa AMS ja julkisuus- ja arkistolaisissa. Ahjo-järjestelmä ohjaa myös tietojen luovuttamista. Eriksien on avoimen datan julkaisu. Palvelusta/päätöksestä vastaava viranhaltija vastaa tietopyyntöihin. Salassa pidettäviä asiakirjoja saa nähdä vain, jos laissa näin mainitaan ja henkilöllä on siihen lupa.

Kulttuurin ja vapaa-ajan toimiala

Kulttuurin ja vapaa-ajan toimialalta ei ole viranomaisluovutuksia.

Liikenneliikelaitos

HR-tietojen osalta keskeisimmät tahot, joille luovutetaan henkilötietoja ovat Keva, Kela, Verohallinto, vakuutusyhtiöt sekä kaupungin sisällä Talpa, HKL:n sisäiset talouspalvelut ja IT-palvelut. Tietoja saavat luovuttaa vain järjestelmien pääkäyttäjät. Luovutuksia ei dokumentoida erikseen.

Kameratallenteita luovutetaan viranomaisille, järjestyksenpitovalvomolle (HAAVA) ja joissain tapauksissa sisäiseen käyttöön turvallisuuden parantamiseksi. Tietoja luovuttavat vain henkilöt, joiden tehtäviin se kuuluu. Tieto pyynnöistä kirjataan Excel-tiedostoon.

Sisäistä viestintää varten luovutetaan katuosoitteet postille ja työ sähköpostiosoitteet Postiviidakko-palvelulle. Luovutuksia ei dokumentoida erikseen.

Palvelukeskusliikelaitos

Palvelukeskus Helsingistä ei tehdä viranomaisluovutuksia.

Taloushallintopalveluliikelaitos

Tahot, joille henkilötietoja luovutetaan Talpasta, ovat Keva, Kela, verohallinto, vakuutusyhtiöt, perintätoimisto sekä kaupungin sisällä tarpeen mukaan esimerkiksi Talpan ulkoiset ja sisäiset asiakkaat.

Luovutukset dokumentoidaan Talpan tietojenkäsittelyprosessien mukaisesti.

Rakentamispalveluliikelaitos

Verohallintoviranomaisille lakiperusteisesti luovutettavia veronumero.fi-sovelluksen tietoja lukuun ottamatta Staralla ei ole muita keskeisiä tahoja, joille tietoja luovutettaisiin. Tietojen käsittely taltioituu sovellukseen lokitietoihin.

Työterveysliikelaitos

Työterveys Helsinki luovuttaa tietoja lakien ja asetusten perusteella sekä henkilöille itselleen että terveydenhuollon ja viranomaisten ja muiden tahojen kuten vakuutusyhtiöiden tarpeita varten.

Tietosuoja-asetukseen perustuvat luovutukset dokumentoidaan tietosuojan vastuuhenkilön toimesta. Muut luovutukset dokumentoidaan potilasasiakirjoihin.

Pelastuslaitos

Keskeisimpiä tietojen luovutustahoja ovat Helsingin kaupungin lakisääteisiin työnantajaveloitteisiin ja pelas-

tustoimen lakisäätteisiin tehtäviin liittyvät asianmukaiset viranomaisahot.

Pelastuslaitoksella on määritelty oikeudet tietojen luovuttamiseen. Rekisterinpitäjä on delegoinut rekisterin vastuuhenkilölle tai hänen määräämälleen päätösvaltaa rekisteritietojen luovuttamisesta.

Luovuttajat dokumentoivat luovutukset. Keskitettyä dokumentoinnin seuranta ei ole käytössä.

Tarkastusvirasto

Tarkastusvirastosta ei ole viranomaisluovutuksia.

8.3 Henkilötietojen elinkaaren hallinta

Kaupunginkanslia

Henkilötietojen käsittelyn käyttöoikeudet on rajattu käyttötarkoituksen ja roolin mukaan. Käyttöoikeuksia hallinnoivien henkilöiden määrä on rajattu. Osassa rekistereitä käyttötarkoitus ilmenee käyttöluvahakemuksesta. Käyttöluvaa myönnettäessä tarkistetaan, että tietojen käyttö vastaa rekisteriselosteissa kirjattua käyttötarkoitusta. Henkilötietoja käsitellään ainoastaan niiden henkilöiden toimesta, joiden työtehtäviin tietojen käsittelemisen kuuluu.

Perehdytyksen yhteydessä käydään läpi käytettävien järjestelmien ja niissä olevien henkilötietojen käyttötarkoitus ja -periaatteet. Käyttöoikeudet poistetaan, kun saadaan tieto, että työntekijä ei ole enää kaupunginkanslian palveluksessa.

Poikkeamia ei ole tullut ilmi.

Henkilötietojen poistaminen ja asiakirjojen hävittäminen säilytysaikojen päättyessä on osa tiedon elinkaarenhallintaa, joka on kuvattu tehtävittäin tiedonohjaussuunnitelmaan (TOS).

Tiedot poistetaan tiedon elinkaaren mukaisesti. Rekisterin vastuuhenkilö/pääkäyttäjä huolehtii tietojen hävittämisestä ja poistamisesta. Tietojen hävittämisestä ja poistosta on voitu sopia palvelun toimittajan kanssa. Hävitettävät manuaaliasiakirjat laitetaan tätä varten varattuihin tietosuojaa-astioihin.

Sosiaali- ja terveystoimiala

Sosiaali- ja terveystoimialalla henkilötietojen käsittelyyn on useimmiten lakiperuste, jolloin henkilötietojen käsittelyyn on tarkat lainsäädännössä säädetyt määrittelyt esimerkiksi käyttöoikeudet ja lokivalvonta. Joitain poikkeamia on tullut ilmi, joissa henkilötietoja on käsitelty luvattomasti. Tällaisten tapausten selvittämiseen on toi-

mialalla prosessi ja ilmi tulleet tapaukset on käsitelty toimialalla prosessin mukaisesti.

Henkilötietojen poistaminen ja asiakirjojen hävittäminen säilytysaikojen päättyessä on osa tiedon elinkaarenhallintaa, joka on kuvattu tehtävittäin tiedonohjaussuunnitelmaan (TOS). Kaupunginkanslian tiedonhallintayksikkö ylläpitää TOS:ia, jonka sosiaali- ja terveystoimialan substanssistehtävien eli sosiaali- ja terveydenhuollon suunnitelmista vastaa sosiaali- ja terveystoimialan asiakirjahallinnan yksikkö. TOS:in tiedot ovat saatavilla intrassa tiedonohjausjärjestelmässä.

Henkilöstön osaaminen varmistetaan säännöllisesti vuosittaisella koulutuskalenterilla. Eri henkilöstöryhmiä ohjeistetaan, neuvotaan ja koulutetaan asiakirjahallinnon koulutuksissa ja työyksiköiden palaverien yhteydessä. Intrassa on saatavilla asiantuntijoiden yhteystiedot neuvontaa vaativia tilanteita varten.

Asiakirjahallinnon toimipisteissä ja hallussa olevissa arkistoissa tehdään vuosittaiset hävitykset asiakirjojen säilytysaikojen mukaan.

Kasvatuksen ja koulutuksen toimiala

Rekistereistä ei luovuteta tietoja asiattomiin tarkoituksiin. Henkilöstö on ohjeistettu ja koulutettu käsittelemään henkilötietoja oikein. Valvonta kuuluu työnjohdon tehtäviin. Keskeisimmissä tietojärjestelmissä, joissa käsitellään henkilötietoja, on lokitus. Sellaisia tapauksia, jossa rekisteröityjen tietoja olisi luovutettu sellaisiin tarkoituksiin, jotka poikkeaisivat rekisteriselosteissa määritellyistä tai muuten luvattomista, ei ole tullut esiin.

Säilytysajan päätyttyä henkilötietoja sisältävät asiakirjat ja järjestelmissä olevat tiedot hävitetään asianmukaisesti. Paperiaineisto toimitetaan tietosuojaa-astioissa turvallisesti hävitettäväksi. Sähköisessä muodossa tietojärjestelmissä ja tallennuslaitteissa oleva henkilötieto, jonka säilytysaika on päättynyt, hävitetään ajatetusti automaattisesti tai manuaalisesti.

Kaupunkiympäristön toimiala

Toimialan rekisteriselosteet on laadittu käymällä läpi toimialan eri henkilötietojen käyttötarkoitukset järjestämällä yhteensä noin 40 palaveria eri yksiköiden kanssa. Jokaisessa palaverissa toimialan tietosuojaan vastuuhenkilö on kouluttanut tarpeellisin osin siitä, mikä on EU:n yleinen tietosuojaa-asetus ja miten se vaikuttaa kyseiseen yksikköön. Samalla on käyty läpi tietoturvaprosessi. Toimialan henkilöstöä myös koulutetaan jatkuvasti osallistumalla esimerkiksi yksikkökokouksiin tai pitämällä laajempia koulutustilaisuuksia. Toimialan tietosuojaan vastuuhenkilö on pitänyt rekisteriselostepalaverit mukaan lukien reilusti yli 50 koulutustilaisuutta toimialal-

la. Toimialan henkilöstö osaa ottaa yhteyttä henkilötietojen käsittelyyn liittyvien kysymysten osalta tietosuojaan vastuuhenkilöön.

Henkilötietojen poistamiseen ja asiakirjojen hävittämiseen liittyvät kysymykset on käyty läpi yksiköiden kanssa pidetyissä palavereissa ja koulutustilaisuuksissa, joissa on käsitelty henkilötietojen säilytysaika tietosuoja-asetuksen edellyttämällä tavalla. Näissä palavereissa ja koulutustilaisuuksissa on siis opastettu poistamaan asiakirjat ja henkilötiedot sovittun määräajan jälkeen ja erityisesti pitämään asiasta huolta hankittaessa uusia järjestelmiä, jolloin henkilötietojen poistaminen voidaan ottaa huomioon jo järjestelmän vaatimusmäärityksissä.

Kulttuurin ja vapaa-ajan toimiala

Henkilörekisterien oikea käyttö varmistuu vastuu- ja yhteyshenkilöiden koulutuksen avulla (peruskoulutus 2018). Poikkeamia rekisterien henkilötietojen käytössä ei ole esiintynyt. Henkilötietojen poistamista rekisteriselosteissa kerrotuin tavoin ei ole erikseen tarkistettu.

Liikenneliikelaitos

Henkilötietojen käsittelyn tarkoituksenmukaisuus varmistetaan sisäisillä prosesseilla. Esimerkiksi henkilötietoja käsittelevät vain ne henkilöt, joiden työtehtävät sitä vaativat, käyttöoikeuksia myönnetään eri tasoissa ja niiden ajantasaisuutta ja tarpeellisuutta tarkastellaan säännöllisesti, mahdollisten palveluntuottajien kanssa varmistetaan sopimuksin, että tietoja käytetään vain sovittuihin tarkoituksiin ja henkilökuntaa perehdytetään tietojen oikeaan käsittelyyn.

Tietojen poistosta huolehditaan niin ikään teknisin ja organisatorisin keinoin. Esimerkiksi HR-järjestelmissä pääkäyttäjälle asetetaan ajastettuja muistutuksia tietojen manuaalista poistoa varten. Muissa rekistereissä tiedot poistetaan pääasiassa manuaalisesti joko rekisteröidyn pyytäessä sitä (kun käsittely on suostumukseen perustuvaa tai tiedot ovat virheelliset tms.) tai kun rekisteriselosteissa/tiedonohjaussuunnitelmassa määritelty säilytysaika on päättynyt. Tehtäviä hoitavat henkilöt on perehdytetty näihin vaatimuksiin.

Palvelukeskusliikelaitos

Henkilötietojen käyttötarkoituksen mukainen käsittely sekä tietojen poistaminen määräajan jälkeen varmistetaan tehtäväkohtaisilla ohjeistuksilla ja järjestelmien käyttöoikeuksilla. Dokumenttien tallennukseen tarkoitettu tiedostonjakopalvelin on luvitettu selkeiden AD:ssa luotavien roolipohjaisten luvitusryhmien kautta.

Puhelin- ja hyvinvointipalveluiden osalta on menossa selvitystyö tietojen luovuttamisesta takaisin sosiaali- ja ter-

veystoimialalle asiakkuuden päättyessä Palvelukeskus Helsingissä.

Taloushallintopalveluliikelaitos

Henkilötietojen käyttötarkoituksen mukainen käsittely sekä tietojen poistaminen määräajan jälkeen varmistetaan ohjeistamalla, kouluttamalla ja käyttöoikeuksia rajoittamalla.

Rakentamispalveluliikelaitos

Henkilötietojen käyttötarkoituksen mukainen käsittely sekä tietojen poistaminen määräajan jälkeen varmistetaan HR-prosesseilla, tunnushallinnan menettelyillä ja ohjeilla, tietosuoja ja tietoturvan ohjeilla ja tiedotuksilla, tietosuojakurssilla ja -tentillä.

Työterveysliikelaitos

Potilasasiakirjojen auditointi on parhaillaan menossa ja henkilöstöltä selvitetään prosessien osaamista. Prosesseja parannetaan auditoinnin tulosten mukaan.

Pelastuslaitos

Henkilötietojen käyttö vain rekisteriselosteissa on määriteltäviin tarkoituksiin varmistetaan koulutuksella, ohjeistuksella ja vakiintuneilla menettelytavoilla sekä tarpeen mukaisella valvonnalla. Pelastuslaitoksella ei ole ilmenyt merkittäviä poikkeuksia.

Henkilötietojen poistamisesta ja asiakirjojen hävittämisestä on voimassa ohjeet. Ohjeessa 22/2018 Pelastuslaitoksen tietosuoja määrätään Helsingin pelastuslaitoksen käytännöt asiakirjojen tietosuojaan ja salassapitoon liittyen ja Ohjeesta 33/2018 Henkilörekistereiden hallinto ja tietosuoja sekä ohjeen perusteella laadituista rekisteriselosteista ilmenee miten henkilötiedot poistetaan, kun säilytysaika on päättynyt.

Tarkastusvirasto

Henkilötietojen käsittelyn tarkoituksenmukaisuus varmistetaan sisäisillä prosesseilla, tarkastuksen ja arvioinnin ohjeilla sekä tietosuoja ja tietoturvan ohjeilla ja tiedotuksilla. Koko tarkastusviraston henkilöstö on suorittanut tietosuojakurssin ja -tentin. Henkilötietoja käsittelevät ne henkilöt, joiden työtehtävät sitä vaativat, käyttöoikeuksia myönnetään esihenkilön päätöksen mukaan ja niiden ajantasaisuutta ja tarpeellisuutta tarkastellaan säännöllisesti. Jokainen tarkastustyötä tekevä antaa vuosittain riippumattomuusvakuutuksen.

9. Sopimukset ja hankinnat

Arvioitaessa tietosuojasetuksen asettamia veloitteita sopimusehtojen kannalta, lähtökohdaksi on otettava asetuksen asettama velvollisuus sopia henkilötietojen käsittelystä sopimuksella, kun joku muu (kuten kaupungin palveluntuottaja) käsittelee tietoja rekisterinpitäjän (kaupunki) puolesta. Se kohdistuu sekä rekisterinpitäjään että henkilötietojen käsitteelijään. Tietosuojasetuksessa säädetään sopimisveloitteen lisäksi tietosuoja koskevan sopimuksen minimisisältö eli ne kohdat, joista ainakin tulee sopia.

9.1 Ennen tietosuojasetuksen voimaantuloa tehdyt sopimukset

Toimialat, virastot ja liikelaitokset ovat selvittäneet sopimuksia, joiden perusteella joku toinen toimija (kuten palveluntuottaja) käsittelee henkilötietoja kaupungin lukuun. Kartoitustyö keskittyi tietosuojasetuksen voimaan tullessa jo olemassa oleviin sopimuksiin.

Sopimusten kartoitustyö on valmis Palvelukeskus Helsingissä, sosiaali- ja terveystoimialalla, kaupunkiympäristön toimialalla, Talpassa, pelastuslaitoksella, tarkastusvirastossa, Työterveys Helsingissä ja kasvatuksen ja koulutuksen toimialalla. Kartoitustyö on kesken kaupunginkansliassa, kulttuurin ja vapaa-ajan toimialalla ja Starassa.

Sopimusten hallinta

Pääosin sopimusten omistajat ja yhteyshenkilöt kaupungilla ovat tiedossa, mutta puutteita tässä on havaittu erityisesti kaupunginkansliassa. Sopimuskumppaneiden yhteystiedot ovat pääosin tiedossa.

Kaikki sopimukset on lähtökohtaisesti viety kaupungin sopimushallintajärjestelmään tai muuhun järjestelmään HKL:ssä, kasvatuksen ja koulutuksen toimialalla, kulttuurin ja vapaa-ajan toimialalla, Palvelukeskus Helsingissä, Talpassa, tarkastusvirastossa ja Työterveys Helsingissä. Kaupunginkansliassa, kaupunkiympäristön toimialalla, sosiaali- ja terveystoimialalla ja Starassa kaikki sopimukset eivät ole sopimushallintajärjestelmässä.

Toimialoilla, virastoissa ja liikelaitoksissa vanhojen sopimusten muutostyötä on organisoitu sekä keskitetysti että hajautetusti. Tietosuojasetuksen edellyttämien sopimusmuutosten neuvottelemineen voimassa olevien sopimusten osalta on kaupungilla edelleen kesken.

Sopimusten muutostyön valmiusaste on seuraava:

Toimiala/virasto/liikelaitos	Työn valmiusaste
Kaupunginkanslia	72,0 % *
Sosiaali- ja terveystoimiala	100 %
Kasvatuksen ja koulutuksen toimiala	100 %
Kaupunkiympäristön toimiala	90,2 %
Kulttuurin ja vapaa-ajan toimiala	83,8 % *
Liikenneliikelaitos (HKL)	4,5 %
Palvelukeskusliikelaitos (Palvelukeskus Helsinki)	11,7 %
Taloushallintopalveluliikelaitos (Talpa)	100 %
Rakentamispalveluliikelaitos (Stara)	0,0 % *
Työterveysliikelaitos (Työterveys Helsinki)	92,3 %
Pelastuslaitos	10,0 %
Tarkastusvirasto	100 %
Kaupungilla yhteensä (keskiarvo)	63,7 %*

* luku perustuu tiedossa olevien sopimusten valmiusasteeseen, kartoitustyö on kesken eivätkä kaikki sopimukset ole tiedossa.

9.2 Tietosuoja-asetuksen voimaantulon jälkeen tehdyt sopimukset ja hankinnat

Helsingin kaupungin tietosuojalinjauksissa (kaupungin-hallitus 29.4.2019 § 287) on linjaus 8 koskien sopimuksia. Tietosuojalinjausten liitteenä on kaupungin malli rekisterinpitäjän ja käsittelijän väliseen sopimukseen liitettävästä tietosuoja- ja salassapitoliiitteestä, jossa on määritelty henkilötietojen käsittelyn edellytykset. Linjauksen 8 mukaan lähtökohtaisesti kaupungin sopimuksissa käytetään tämän mallin mukaista liitettä. Linjauksen mukaan tietosuoja- ja salassapitoliite tai muut tietosuoja-asetuksen 28 artiklan vaatimukset täyttävät ehdot sisällytetään kaikkiin uusiin sopimuksiin, joiden perusteella käsittelijä käsittelee henkilötietoja kaupungin lukuun.

Kansliapäällikön tietosuojatyöryhmän asettamista koskevan päätöksen (28.6.2018 § 172) mukaisesti kaupungin tietosuojatyöryhmä asettaa tarvitsemansa alatyöryhmät. Tietosuojatyöryhmä päätti sopimuksia koskevan alatyöryhmän asettamisesta kokouksessaan 16.8.2018. Sopimusten alatyöryhmän tehtävänä on sopimusten osalta tukea tietosuojatyöryhmän työtä, jotta kaupungin sopimukset saadaan tietosuoja-asetuksen edellyttämälle tasolle. Alatyöryhmä käsittelee sopimuksiin liittyviä kysymyksiä ja toimii keskustelu- ja yhteistyöfoorumina. Alatyöryhmä myös valmistelee kaupunkitasoisia linjausehdotuksia vietäväksi tietosuojatyöryhmään.

Kaupungilla on valmisteltu seuraavat apuvälineet ja mallit sopimustyöhön:

- tietosuoja- ja salassapitoliite (perusversio)
- tietosuoja- ja salassapitoliiitteen mallin käyttöohje
- tietosuoja- ja salassapitoliite (eng)
- tietosuojaliite (suppea versio)
- tietosuojaliite (eng)
- tietosuojaliitteen käsittelijäversio (kaupunki henkilötietojen käsittelijänä)
- henkilötietojen luovutussopimus rekisterinpitäjien välillä
- vanhojen sopimusten tarkistuslista
- tietosuojaliitteen lähete
- sopimusmuutosmalli
- käsittelytoimien kuvaus –pohja
- yleiset tietoturvan ohjeet toimittajille
- tietoturvaan liittyvien tehtävien ja tietoturvajärjestelyiden taulukko.

10. Lainsäädäntö, koulutukset ja ohjeistus

Rekisterinpitäjän on toteutettava tarvittavat tekniset ja organisatoriset toimenpiteet, joilla voidaan varmistaa ja osoittaa, että henkilötietojen käsittelyssä noudetaan tietosuojasetusta. Organisaatioon sisältyvät muun muassa koulutukset ja ohjeistukset, joita kaupungin henkilötietoja käsitteleville työntekijöille annetaan.

Seuraavissa luvuissa annetaan yleiskuvaus siitä, millä eri perusteilla kullakin toimialalla, virastossa ja liikelaitoksessa henkilötietoja pääsääntöisesti käsitellään sekä kuvataan kaupungilla tehdyt henkilötietojen käsittelyä koskevat koulutukset ja ohjeistukset.

10.1 Henkilötietojen käsittelyä koskeva lainsäädäntö

Kaupunginkanslia

Kaupunginkansliassa käsitellään henkilötietoja pääosin suostumuksen perusteella, lakisääteisten veloitteiden noudattamiseksi, yleistä etua koskevan tehtävän suorittamiseksi tai julkisen vallan käyttämiseksi sekä sopimuksen täytäntöön panemiseksi.

Sosiaali- ja terveystoimiala

Sosiaali- ja terveystoimialalla käsitellään henkilötietoja lakisääteisen veloitteen noudattamiseksi, yleistä etua koskevan tehtävän suorittamiseksi tai rekisterinpitäjälle kuuluvan julkisen vallan käyttämiseksi. Sosiaali- ja terveystoimialalla henkilötietojen käsittely perustuu pääsääntöisesti terveyden- ja sosiaalihuollon lakisääteisten tehtävien suorittamiseen.

Kasvatuksen ja koulutuksen toimiala

Kasvatuksen ja koulutuksen toimialalla henkilötieto on keskeisesti asiakastiedon, opintohallinnon ja opetuksen järjestämiseen tarvittavaa tietoa. Sitä käsitellään ensisijaisesti lakisääteisten tehtävien hoitamiseksi.

Kaupunkiympäristön toimiala

Kaupunkiympäristön toimialalla käsitellään henkilötietoja sekä suostumuksen perusteella että lakisääteisten tehtävien hoitamiseksi.

Kulttuurin ja vapaa-ajan toimiala

Henkilötietoja käsitellään pääsääntöisesti suostumuksen perusteella. Joissakin tapauksissa myös lakisääteisen tehtävän hoitamiseksi.

Liikenneliikelaitos

Yleisimmät perusteet henkilötietojen käsittelylle ovat lakisääteisen veloitteen täyttäminen ja yleiseen etuun tai julkisen vallan käyttöön liittyvä peruste.

Palvelukeskusliikelaitos

Henkilötietojen käsittely on tarpeen rekisterinpitäjän lakisääteisen veloitteen noudattamiseksi, yleistä etua koskevan tehtävän suorittamiseksi tai rekisterinpitäjälle kuuluvan julkisen vallan käyttämiseksi. Palvelukeskus Helsingissä asiakkaiden henkilötietojen käsittely perustuu pääsääntöisesti sosiaali- ja terveystoimen lakisääteisten tehtävien suorittamiseen, sillä Palvelukeskus Helsinki tuottaa palveluja sosiaali- ja terveystoimialalle alihankintana. Osaan palveluista pyydetään erillinen asiakkaan suostumus.

Taloushallintopalveluliikelaitos

Talpassa käsitellään henkilötietoja lakisääteisen tehtävän suorittamiseksi. Tarvittaessa pyydetään suostumus esimerkiksi viestinnässä.

Rakentamispalveluliikelaitos

Starassa käsitellään henkilötietoja sekä lakisääteisen tehtävän suorittamiseksi että suostumuksen perusteella.

Työterveysliikelaitos

Henkilötietoja käsitellään lakisääteisten tehtävien suorittamiseksi. Tietyissä tilanteissa tarvitaan henkilön suostumus. Lakisääteiset tehtävät hoidetaan ilman henkilön erityistä suostumusta työsuhteen perusteella.

Pelastuslaitos

Pelastuslaitoksella käsitellään henkilötietoja pääosin suostumuksen perusteella sekä lakisääteisen tehtävän hoitamiseksi ja julkisen vallan käyttämiseksi.

Tarkastusvirasto

Henkilötietoja käsitellään lakisääteisten tehtävien suorittamiseksi.

10.2 Henkilötietojen käsittelyä koskevat koulutukset

Kaupungin henkilöstölle on tehty tietosuojan perusasioista 30 minuutin videokoulutus, joka kaikkien henkilötietoja työssään käsittelevien tulee katsoa. Videon katsomisen jälkeen henkilöstön tulee suorittaa kymmenen kysymyksen tentti. Esimiesten tulee dokumentoida, että heidän alaisensa ovat suorittaneet tentin.

Monitoimitiloissa työskenteleville työntekijöille on tehty viiden minuutin video-opastus siitä, miten tietosuoja tulee ottaa huomioon monitoimitilassa tai avokonttorissa.

Videokoulutus ja tentti tietosuojan perusasioista, video tietosuojasta monitoimitilassa sekä tietosuojan internetisivuihin tutustuminen on sisällytetty kaupungin perehdytysuunnitelmaan.

Tietosuojavastaava ja apulaistietosuojavastaava ovat vuonna 2018 pitäneet koulutuksia uudesta tietosuojalainsäädännöstä yhdessä toimialojen tietosuojan ja tietoturvan vastuuhenkilöiden kanssa toimialojen ja kaupunginkanslian avainhenkilöille, koko kaupungin HR-henkilöstölle ja myös yhden liikelaitoksen avainhenkilöille. Koulutustilaisuuksia pidettiin 12 kappaletta vuonna 2018 ja kuulijoita oli yhteensä 880 henkilöä.

Vuonna 2019 tietosuojaan liittyviä koulutustilaisuuksia on pidetty tietosuojavastaavan ja tietosuojatiimin toimesta kaupungin sisällä yhteensä 10 kappaletta. Niissä on ollut kuulijoita yhteensä noin 385 henkilöä. Koulutuksia on pidetty muun muassa tietosuojan huomioon ottamisesta toimielinten päätöksenteossa, vaikutustenarvioinnin työkalujen käytöstä, tietosuojasta terveydenhuollossa sekä henkilötietojen tarkastus- ja korjauspyyntöprosessista.

Koulutusten lisäksi tietosuojavastaava on kiertänyt sekä vuonna 2018 että vuonna 2019 kertomassa tietosuojalainsäädännön vaatimuksista kaikkien toimialojen, virastojen ja liikelaitosten johtoryhmissä.

Tietosuojavastaava ja tietosuojatiimi ovat pitäneet puheenvuoroja kaupungin ulkopuolisissa tilaisuuksissa yhteensä kymmenen kappaletta. Niissä on ollut kuulijoita yli 2000 henkilöä. Puheenvuoroja on pidetty muun muassa sosiaali- ja terveydenhuollon SohviTellu-tietosuojaseminaarissa, opetusalan tietosuojaseminaarissa Otsossa, Juhta/VAHTI-tietosuojahankkeen työpajassa sekä Judo-digiturvahankkeen tietosuojatyöpajassa.

Toimialoilla, virastoissa ja liikelaitoksissa järjestetään lisäksi omia tietosuojaan liittyviä koulutuksia. Sopimusten ja hankintojen alatyöryhmä on valmistellut tietosuoja hankinnoissa ja sopimuksissa koskevan koulutusmateriaalin pidettäväksi toimialoilla, virastoissa ja liikelaitoksissa. Kukin alatyöryhmän jäsen on muokannut materiaalin oman toimialansa, virastonsa tai liikelaitoksensa tarpeisiin sopivaksi. Koulutukseen valikoitiin osallistujiksi kilpailuttajia ja muita hankintoihin runsaasti osallistuvia. Alatyöryhmän jäsenet ja tietosuojan vastuuhenkilöt ovat järjestäneet vuonna 2019 seitsemän koulutusta, joissa on ollut yhteensä 111 kuulijaa.

Seuraavissa kappaleissa luetellaan kullakin toimialalla järjestetyt koulutukset sekä koko kaupungin henkilötietoja käsittelevää henkilöstöä koskevan tietosuojatentin suorittaneiden lukumäärät.

Kaupunginkanslia

Kaupunginkansliassa koko kaupunkia koskevan tietosuojatentin suorittaneiden kokonaismäärä on 81% henkilöstöstä.

Sosiaali- ja terveystoimiala

Toimialalla on järjestetty seuraavat koulutukset:

- Tietosuoja sosiaali- ja terveystoimialalla -koulutus Sihteeripäivillä 4.10.2019 ja 11.10.2019 (noin 100 osallistujaa yhteensä)
- Henkilöstöhallinnon tietosuojakoulutus 18.9.2019 (noin 15 osallistujaa)
- Koulutus Juridiselle tuelle 5.9.2019 (noin 12 osallistujaa)
- Koulutuksia toimialan tietosuojatyöryhmälle 4.9.2019, 8.10.2019, 4.12.2019 (noin 15 osallistujaa)
- Koulutus Päätöksenteon tuen -yksikölle tietoturvaloukkauksista 22.8.2019 (noin 40 osallistujaa)
- Tietosuoja sopimuksissa ja hankinnoissa -koulutus 22.5.2019 (noin 20 osallistujaa)
- Pegasos-pääkäyttäjätilaisuus 5.2.2019 (noin 40 osallistujaa)
- Pegasos pääkäyttäjäpäivät Pegasos-pääkäyttäjille 29.11.2018 (n. 50 osallistujaa)
- Julkisuus, salassapito, tietojen vaihto ja tietosuoja sotessa -koulutus sosiaali- ja terveystoimialan työntekijöille 28.11.2018 (n. 100 osallistujaa)
- Koulutus tietoturvaluottajien edustajille 30.10.2018 (n. 40 osallistujaa).

Tietosuojatentin suorittaneiden kokonaismäärä on n. 81%.

Kasvatuksen ja koulutuksen toimiala

Toimialalla on suoritettu tietosuojan peruskoulutus koulutuskalenterin kautta tai korvaava koulutus, tietosuoja vastuuhenkilön kohderyhmäkoulutukset kouluilla, henkilöstö- ja johtoryhmissä.

Tietosuojatentin suorittaneiden kokonaismäärä on runsaat 90 %.

Kaupunkiympäristön toimiala

Kaupunkiympäristön toimialalla on pidetty seuraavat koulutukset:

- Lakipalveluiden yksikölle on pidetty tietosuoja- ja salassapitolitteen soveltamista koskeva koulutus sekä tietosuoja hankinnoissa ja sopimuksessa koskeva koulutus
- Tietohallintoyksikölle on pidetty tietosuoja hankinnoissa ja sopimuksissa koskeva koulutus
- Toimialan GDPR-läpikäyntikokouksia on pidetty noin 40, joissa on laadittu toimialan rekisteriselosteet ja jokaisessa näissä tilaisuuksissa on koulutettu samalla kokoukseen osallistuneet henkilöt
- Yrittäjäkoulutuksen henkilöstö on koulutettu 28.8.2019
- Sisäilmatiimin henkilöstö on koulutettu 6.9.2019
- Tontit-yksikön lakimiehet on koulutettu 18.9.2019
- Toimialan ympäristöpalvelut on koulutettu erillisessä koulutustilaisuudessa 29.10.2019
- Toimialan asiakaspalveluhenkilöstö on koulutettu erillisessä koulutustilaisuudessa 15.11.2019.

Tietosuojatentin on suoritettu 97 % toimialan henkilöstöstä eli noin 1550 henkilöä. Koulutuksiin on osallistunut arviolta 800 henkilöä.

Kulttuurin ja vapaa-ajan toimiala

Vuoden 2018 aikana koulutettiin yli 800 työntekijää (muun muassa kaikki esimiehet) tietosuojan perusteisiin. Rekisterien vastuu- ja yhteyshenkilöille räätälöitiin lisäkoulutus (3 h). Vuonna 2019 tietosuoja oli yhtenä asiiasäiltönä esimiesten koulutuksessa.

Kaupungin tietosuojatentin suorittaneiden määrä on yli 1 400 eli 98 % kaikista vakinaisista työntekijöistä, jotka käsittelevät työssään henkilötietoja. Kaupunginorkesterin muusikoilta ja liikuntapalvelujen suorittavaa työtä tekeviltä ei edellytetty tenttimistä.

Liikenneliikelaitos

Kaupungin tietosuojatentin on suorittanut 259 henkilöä eli 100% henkilötietoja käsittelevistä ja n. 20% koko henkilöstöstä. HKL:n oman tietoturvatentin, joka on suunnattu kaikille hel.fi-sähköpostin omistajille, on suorittanut 261 henkilöä.

Hankintaosastolle on pidetty 12.6.2019 tietosuojainfo, johon osallistui noin 13 henkilöä. Hankintaosastolle ja lakimiehille on pidetty kaupunkiyhteinen Tietosuoja sopimuksissa ja hankinnoissa -koulutus 10.12.2019 ja HKL:lta osallistujia oli 12 mukaan lukien tietosuojan vastuuhenkilö.

Palvelukeskusliikelaitos

Tietosuojatentin ja salassapitositoumuksen tekevät Palvelukeskus Helsingissä kaikki, jotka käyttävät työssään tietokonetta. Tietosuojatentin on suorittanut 574 henkilöä eli 100 % henkilötietoja työssään käsittelevistä työntekijöistä ja sama määrä salassapitositoumuksia on kirjattu.

Henkilöstöä on yhteensä 1470, joista suorittaneiden osuus on 39 %.

Lisäksi pidetty tietoisuuksia järjestelmähenkilöille, ja ohjeistusta on myös omassa intranetissä.

Taloushallintopalveluliikelaitos

Kaupungin tietosuojatentin on suorittanut lähes 100 % henkilöstöstä.

Talpan sopimusvastuuhenkilöille on järjestetty tietosuojakoulutus yhteistyössä kaupungin tietosuojatiimin kanssa.

Talpan esimiehille (34 henkilöä) on järjestetty tietoturvaloukkauksen prosessikoulutusta.

Rakentamispalveluliikelaitos

Kaupunkiyhteisen tietosuojatentin on suorittanut runsaat 200 osallistujaa eli 100 % henkilötietoja työssään käsittelevistä henkilöstöstä ja noin 15% koko henkilökunnasta.

Työterveysliikelaitos

Koko henkilöstö on koulutettu keväällä 2018 ja kertaus tehdään 2020, jolloin kaikki suorittavat myös tentin. Koko henkilöstö on suorittanut tietosuojatentin.

Pelastuslaitos

Pelastustoimen oman tietoturva- ja tietosuojakoulutuksen sekä tentin, joka on suunnattu kaikille pelastuslaitoksen työntekijöille, on suorittanut koko henkilöstö (n. 700 hlöä).

Lisäksi erikseen määrättyt henkilöryhmät, johto ja tietosuojan vastuuhenkilöt, ovat suorittaneet kaupungin tietosuojatentin.

Tietojärjestelmähankintoihin osallistuville on pidetty kaupunkiyhteinen Tietosuoja sopimuksissa ja hankinnoissa -koulutus 10.12.2019 ja osallistujia oli 6 mukaan lukien tietosuojan vastuuhenkilö.

Tarkastusvirasto

Koko henkilöstö on suorittanut tietosuojatentin. Lisäksi kaupungin tietosuojavastaava on pitänyt tarkastusviraston henkilöstölle maaliskuussa 2019 koulutuksen tietosuoja-asioista.

10.3 Henkilötietojen käsittelyä koskeva ohjeistus

Tarkastelujakson aikana on valmistunut useita kaupunkiyhteisiä ohjeita ja linjauksia koskien henkilötietojen käsittelyä. Kaupungin uudet tietosuojalinjaukset valmistuivat ja ne hyväksyttiin kaupunginhallituksessa (29.4.2019 § 287). Kaupungin intranetin tietosuojasta ohjeistavat sivut on päivitetty ja ne toimivat sisäisen tietosuojaviestinnän pääkanavana ja tietopankkina. Sivulla on julkaistu muun muassa kaupungin tietosuojakäsikirja, jossa kerrotaan perustietoa tietosuojalainsäädännöstä sekä ohjeistetaan siitä, miten tietosuojalainsäädännön velvoittamia toimenpiteitä toteutetaan kaupungilla. Käsikirjaa päivitettiin vuoden 2019 aikana ja se julkaistiin myös kaupungin ulkoisilla verkkosivuilla (hel.fi/tietosuoja). Julkaisemalla tietosuojakäsikirjan kaupunki pyrki lisäämään läpinäkyvyyttä henkilötietojen käsittelyä koskevan ohjeistuksensa osalta.

Tietosuojavaatimukset ja -toimenpiteet on integroitu kaupungin kehittämistoiminnan viitekehykseen Kehmetiin (kehmet.hel.fi), jonne sisällytettiin sekä ketterään että perinteiseen vaihemalliin tietosuojan vaikutustenarvioinnin tekeminen sekä tietosuojan huomioon ottaminen sopimuksissa ja hankinnoissa.

Tietosuojavastaava on antanut virallisen väliaikaisohjeen Teamsin ja OneDriven käytöstä tietosuojan vaikutustenarviointien ajaksi. Ohjeen mukaan Teamsiin ja OneDriveen ei saa viedä salassa pidettäviä henkilötietoja eikä arkaluonteisia tai hyvin henkilökohtaisia henkilötietoja.

Tietosuojatyöryhmä on kokouksissaan linjannut seuraavista asioista:

- WhatsAppin käyttö
- Huoltajan oikeus alaikäisen kehitysvammaisen lapsen tietojen saantiin
- Tietojen pyytäminen omista lomahakemuksista
- Kameravalvonnan kuvien luovuttaminen
- Asiakkaan tunnistaminen puhelimesta ja paikan päällä
- Alaikäisen oikeus omiin henkilötietoihinsa.

Lisäksi ohjeistusta ja neuvontaa annetaan päivittäisessä työssä esille nousevissa tietosuojaan liittyvissä kysymyksissä niin kaupungin sisällä kuin ulkoisillekin asiakkaille.

Toimialoilla, virastoissa ja liikelaitoksissa on myös omia ohjeita koskien henkilötietojen käsittelyä. Seuraavissa kappaleissa on lueteltu kunkin toimialan, viraston ja liikelaitoksen omat ohjeet henkilötietojen käsittelystä, käyttö- ja salassapitositoumusten hyväksyjien määrä sekä kuvattu, miten tietosuoja on huomioitu uusien työntekijöiden perehdyttämisessä.

Kaupunginkanslia

Kaupunginkansliassa noudatetaan henkilötietojen käsittelyssä kaupunkiyhteisiä ohjeita ja tiedonohjaussuunnitelmaa sekä kaupunginkanslian rekisteriselosteita. Joissakin yksiköissä on lisäksi omia ohjeita kuten Tietosuoja ja asiakirjojen julkisuutta koskevat periaatteet henkilöstöasioissa ja Uhatun henkilön yhteystietojen salassa pitäminen.

Perehdyttämisessä noudatetaan henkilöstöosaston ohjeita. Yksiköillä ja tiimeillä on lisäksi tehtäväkohtainen perehdytys. Osaston kaikki työntekijät suorittavat tietosuojatentin.

Sosiaali- ja terveystoimiala

Henkilötietojen käsittelyä koskeva ohjeistus on sosiaali- ja terveydenhuollon pysyväisohjeissa / toimintaohjeissa (Pysy131, PYSY115 ja TOIM020).

Käyttö- ja salassapitositoumusten hyväksyjien määrästä ei ole tietoa.

Uudelle työntekijälle on intranetissä ”Terveys, hyvinvointi ja turvallisuus” -osio, josta on linkit tietosuojamateriaaleihin sekä ohjeet tietosuojatentin suorittamiseksi. Esimiehille painotetaan myös eri yhteyksissä tietosuoja-asioiden huomioimisesta jokaisen työntekijän perehdytyksessä.

Kasvatuksen ja koulutuksen toimiala

Kasvatuksen ja koulutuksen toimialalla on tietosuojaohjeistus intranetissä ja Opehuone-sivustolla, lisäksi on Varhaiskasvatuksen asiakastietojärjestelmän ja koulujen ja oppilaitosten opintohallintojärjestelmien käyttöohjeet sekä yleinen henkilöstön perehdytysohjeistus.

Tietosuojan peruskoulutus kuuluu jokaisen työntekijän perehdytysaineistoon.

Kaupunkiympäristön toimiala

Toimialan tietosuojan vastuuhenkilö on laatinut kaksi intranetissä julkaistua ohjetta, jotka koskevat henkilötietojen käsittelemistä. Toinen ohje koskee henkilötietojen käsittelyä päätösvalmistelussa sekä henkilötietojen julkaisemista verkossa. Toinen ohje koskee julkisuuslain mukaisten tietopyyntöjen käsittelemistä. Henkilöstöä on koulutettu järjestämällä laajoja koulutustilaisuuksia sekä käymällä kyseiseen yksikköön liittyvät henkilötietoasiat läpi kohdennetusti yksikön yksikköpalaverissa.

Uudet työntekijät veloitetaan suorittamaan tietosuojatentti. Tietosuojatentti on osana toimialan perehdyttämishjelmaa ja työntekijän esimies on vastuussa tentin suorittamisen seurannasta.

Kulttuurin ja vapaa-ajan toimiala

Toimialan omia ohjeita ovat Kirjastopalvelujen ja Hel-Met-kirjastopalvelujen käyttöpolitiikat.

Pääsääntöisesti käytetään kaupunkiyhteisiä ohjeita.

Käyttö- ja salassapitositoumuksia ei ole.

Uusien työntekijöiden perehdytyksessä tietosuoja on huomioitu esimiesten tarkistuslistassa, joka sisältää ne asiat, jotka käydään kaikkien uusien työntekijöiden kanssa läpi. Lisäksi on pakollinen kaupunkiyhteinen tietosuojakoulutus.

Liikenneliikelaitos

HKL:ssa noudatetaan henkilötietojen käsittelyssä kaupunkiyhteisiä ohjeita ja tiedonohjaussuunnitelmaa sekä HKL:n rekisteriselosteita.

Käyttö- ja salassapitositoumuksia ei ole tehty henkilöstön kanssa.

Uusien työntekijöiden perehdytysuunnitelmaan on kirjattu käytäväksi läpi kaupungin tietosuojatentti ja lisäksi HKL:n oma tietoturvatentti. Jälkimmäinen on tarkoitettu kaikille niille työntekijöille, joilla on oma käyttäjätunnus kaupungin verkossa. Perehdyttäminen on esimiehen vastuulla.

Palvelukeskusliikelaitos

Palvelukeskus Helsingissä noudatetaan kaupunkiyhteisiä ohjeita. Lisäksi on omaa ohjeistusta, joka on Palvelukeskus Helsingin omilla intranetsivuilla.

Järjestelmät on rekisteröity sosiaali- ja terveystoimialan rekisteriselosteissa.

Salassapitositoumus pyydetään jokaiselta, joka suorittaa tietosuojatentin. Ne kuuluu tehdä jokaisen, joka Palvelukeskus Helsingissä käyttää tietokonetta työssään. Salassapitositoumuksia on tehty 574 kappaletta, ja sama määrä on suoritettuja tietosuojatenttejä.

Taloushallintopalveluliikelaitos

Käyttö- ja salassapitositoumusten hyväksyjä on noin 40 (esimiesten lukumäärä).

Uudet työntekijät suorittavat tietosuojatentin.

Tietoturvaloukkauksista on tehty Talpan oma prosessikuvaus ja ohjeistus sekä opetusvideo.

Rakentamispalveluliikelaitos

Starassa ei ole tehty omia ohjeita sen tuotantokäyttöön tarkoitettujen sovellusten sisältämien ei-arkaluontoisten tietojen käsittelyä varten.

Uudet työntekijät pyritään opastamaan tietosuoja-asioihin työntekijän perehdyttämisoppaan sisällön uusimisen myötä.

Työterveysliikelaitos

Työterveys Helsingissä on laatujärjestelmän osana IMS-toiminnanohjausjärjestelmässä ohjeistus, jossa on linkit myös kaupungin tietosuojasivuille. Oma ohjeistus kattaa muun muassa tietopyyntöjen käsittelyn ja neuvonnan asiakkaille.

Koko henkilöstö, myös sijaiset, tekevät salassapitositoumuksen.

Tietosuojatentti on osa uusien työntekijöiden koulutusta.

Pelastuslaitos

Pelastuslaitoksella on käytössä kolme ohjetta koskien henkilötietojen käsittelyä: ohje 33/2018 Henkilörekistereiden hallinto ja tietosuoja, ohje 22/2018 Pelastuslaitoksen tietosuoja ja salassapito sekä ohje 23/17/PEL Pelastuslaitoksen organisaatioturvallisuus.

Käyttö- ja salassapitositoumuksia ei ole tehty henkilöstön kanssa.

Uusien työntekijöiden täytyy suorittaa pelastustoimen oma tietoturva- ja tietosuojatentti Koulumaalissa sekä lisäksi kaupungin tietosuojatentti. Tietosuoja kuuluu uuden henkilön perehdyttämiseen. Perehdyttäminen on esimiehen vastuulla.

Tarkastusvirasto

Tietosuojatentti on osa uusien työntekijöiden perehdyttämishjelmaa. Jokainen tarkastaja antaa vuosittain riippumattomuusvakuutuksen.

11. Henkilötietojen tietoturvaloukkaukset

Henkilötietojen tietoturvaloukkauksella tarkoitetaan tapahtumaa, jonka seurauksena henkilötietoja tuhoutuu, häviää, muuttuu tai niihin pääsee käsiksi ulkopuolinen taho, jolla ei ole oikeutta käsitellä tietoja. Tietoturvaloukkaus voi tapahtua vahingossa tai tahallisesti. Henkilötietojen tietoturvaloukkauksia ovat esimerkiksi tietojen lähettäminen väärälle henkilölle, kadonnut henkilötietoja sisältävä paperi, omaan työhön kuulumattomien henkilötietojen katselu, kadonnut muistitikku, varastettu tietokone tai murtautuminen henkilötietoja sisältävään järjestelmään.

Tietoturvaloukkausten varalta kaupungilla on valmisteltu menettelyohjeistus, ja käytössä on tietojärjestelmä tietoturvaloukkauksista ilmoittamiseksi.

Seuraavissa kappaleissa on lueteltu kullakin toimialalla, virastossa ja liikelaitoksessa tapahtuneiden tietoturvaloukkausten lukumäärät, mahdolliset vahingonkorvausvaatimukset sekä tyypillisimmät tietoturvaloukkaustapaukset, mikäli niitä on tapahtunut useita.

Kaupunginkanslia

Vuonna 2018 ei tapahtunut yhtään tietoturvaloukkausta. Vuonna 2019 tapahtui yksi tietoturvaloukkaus.

Vahingonkorvausvaatimuksia ei ole tullut.

Sosiaali- ja terveystoimiala

Sosiaali- ja terveystoimialalla tyypillisempiä tietoturvaloukkauksia ovat kotihoidon asiakaslistojen jääminen asiakkaan luokse tai asiakaslistan katoaminen. Tietoturvaloukkauksia on tapahtunut vuonna 2018 (25.5.2018 jälkeen) 34 kappaletta ja vuonna 2019 138 kappaletta.

Sosiaali- ja terveystoimialalle on tullut yksi vahingonkorvausvaatimus ja vahingonkorvausta on maksettu.

Kasvatuksen ja koulutuksen toimiala

Toimialalla on tapahtunut vuonna 2018 touko-joulukuussa kuusi tietoturvaloukkausta ja vuonna 2019 13 tietoturvaloukkausta. Kahta lukuun ottamatta kyse on ollut virheellisestä toiminnasta.

Vahingonkorvausvaatimuksia ei ole tullut.

Kaupunkiympäristön toimiala

Kaupunkiympäristön toimialalla ei ole tapahtunut tietoturvaloukkauksia vuonna 2018. Vuonna 2019 tapahtui seitsemän kappaletta. Tietoturvaloukkaukset koskivat yleensä henkilötietojen oikeudetonta julkaisemista verkossa tai henkilötietojen oikeudetonta käsittelyä toimialan sisällä.

Kaupunkiympäristön toimialalle on tullut yksi vahingonkorvausvaatimus, joka oli kohdistettu kaupunkiympäristön toimialalle, mutta se on siirretty kaupungin tietosuojavastaavan ohjeen mukaisesti Työterveys Helsingille.

Toimialalla ei ole maksettu vahingonkorvauksia tietosuojasetuksen rikkomisesta eikä uusia vaatimuksia ole vireillä.

Kulttuurin ja vapaa-ajan toimiala

Toimialalla ei ole tapahtunut tietoturvaloukkauksia vuonna 2018, vuonna 2019 on tapahtunut yksi.

Vahingonkorvausvaatimuksia ei ole tullut.

Liikenneliikelaitos

Vuonna 2018 tapahtui yksi tietoturvaloukkaus, vuonna 2019 ei yhtään.

Vahingonkorvausvaatimuksia ei ole tullut.

Palvelukeskusliikelaitos

Tietoturvaloukkauksista ei ole tullut yhtään ilmoitusta vuonna 2018, vuonna 2019 on tullut neljä ilmoitusta. Ne ovat koskeneet pääsääntöisesti tunnusten käyttöä.

Vahingonkorvausvaatimuksia tai ei ole tullut.

Taloushallintopalveluliikelaitos

Tietoturvaloukkauksia on tapahtunut vuonna 2018 kaksi kappaletta ja vuonna 2019 36 kappaletta.

Tyypillinen tapaus on, että lasku on lähetetty virheelliseen osoitteeseen osoitteenmuutosilmoituksen tekemättä jättämisestä johtuen ja vastaanottaja on avannut laskun.

Talpalle on tullut yksi vahingonkorvausvaatimus ja vahingonkorvausta on maksettu.

Rakentamispalveluliikelaitos

Ei ole todettu tietoturvaloukkauksia vuonna 2018 eikä vuonna 2019.

Työterveysliikelaitos

Tietoturvaloukkauksia ei ole tullut yhtään ilmoitusta vuonna 2018. Vuonna 2019 on tullut yksi ilmoitus.

Yksi vahingonkorvausvaatimus on tullut.

Pelastuslaitos

Ei ole todettu tietoturvaloukkauksia vuonna 2018 eikä vuonna 2019.

Tarkastusvirasto

Ei ole todettu tietoturvaloukkauksia vuonna 2018 eikä vuonna 2019.

12. Valvontaviranomaisten selvitys- ja tietopyynnöt

Tietosuojavaltuutettu on Suomen kansallinen valvontaviranomainen, joka valvoo tietosuojalainsäädännön noudattamista. Tietosuojavaltuutetun toimisto saattaa lähettää rekisterinpitäjille selvityspyyntöjä esimerkiksi tilanteissa, joissa tietosuojavaltuutetun toimistolle on ilmoitettu tietoturvaloukkauksesta ja siitä tarvitaan selvennystä.

Seuraavissa kappaleissa on lueteltu kunkin toimialan, viraston ja liikelaitoksen osalta, onko niille tullut tietosuojavaltuutetun toimistolta selvitys- tai tietopyyntöjä.

Kaupunginkanslia

Ei ole tullut pyyntöjä.

Sosiaali- ja terveystoimiala

Pyyntöjä on tullut vuonna 2018 kaksi ja vuonna 2019 kolme.

Kasvatuksen ja koulutuksen toimiala

Toimialalle on tullut muutamia tietoturvaloukkauksiin liittyviä teknisluonteisia lisäselvityspyyntöjä tietosuojavaltuutetun toimistosta.

Kaupunkiympäristön toimiala

Ei ole tullut pyyntöjä.

Kulttuurin ja vapaa-ajan toimiala

Suunniteltu siirtyminen toimialan eri palveluissa, myös liikuntapalveluissa, yhtenäiseen käytäntöön asiakkaiden henkilötunnusten pyytämisen suhteen, on johtanut tietosuojavaltuutetun toimiston selvityspyyntöön keväällä 2019 ja lisäselvityspyyntöön syksyllä 2019. Tietosuojavaltuutetun päätöstä ei tullut vuonna 2019.

Liikenneliikelaitos

Ei ole tullut pyyntöjä.

Palvelukeskusliikelaitos

Ei ole tullut pyyntöjä.

Taloushallintopalveluliikelaitos

Ei ole tullut pyyntöjä.

Rakentamispalveluliikelaitos

Ei ole tullut pyyntöjä.

Työterveysliikelaitos

Ei ole tullut pyyntöjä.

Pelastuslaitos

Ei ole tullut pyyntöjä.

Tarkastusvirasto

Ei ole tullut pyyntöjä.

13. Tietosuojatyön kehittämistarpeet

Yksi tietotilinpäättöksen keskeisistä tehtävistä on nostaa esille ongelmakohtia ja kehittymisen paikkoja tietosuojatyössä. Seuraavissa luvuissa luetellaan kullakin toimialalla, virastossa ja liikelaitoksessa havaittuja ongelmakohtia koskien henkilötietojen käsittelyä sekä kehittämiskohteita vuodelle 2020.

13.1 Havaittuja ongelmakohtia tietosuojaan ja henkilötietojen käsittelyn kannalta

Kaupunginkanslia

Tietosuoja-asetuksen jalkauttaminen vaatii vielä lisätyötä ja asetuksen myötä tulleet erilaiset roolien vastuut ja velvollisuudet ovat vielä osin epäselviä. Myös asetuksen soveltamisessa on havaittu tulkintaeroja.

Peruskoulutusta tietosuoja-asioihin kaivataan edelleen.

Lisäksi vanhoihin sopimuksiin liitettävät tietosuojaliitteet on koettu ongelmallisiksi.

Sosiaali- ja terveystoimiala

Koulutusta tarvitaan vielä asiakirjojen huolellisessa käsittelyssä, salassa pidettävän tiedon säilyttämisessä ja sähköpostikäytännöissä.

Peruskoulutustakin tarvitaan lisää ja erityisesti olisi hyvä kouluttaa tietoturvaloukkauksista ja niistä ilmoittamisesta. Lisäksi olisi tarpeen henkilöstön muistuttaminen siitä, miten kaupungin tietopyyntöprosessi toimii, jotta osattaisiin neuvoa asiakkaita.

Ohjeistusta kaivataan tietoturvalisessä tavassa hoitaa tietojen vaihtoa toimialan sisällä moniammatillisessa yhteistyössä terveydenhuollon ja sosiaalihuollon välillä.

Kasvatuksen ja koulutuksen toimiala

Yleisen tietosuojakoulutuksen lisäksi tarvitaan kohdenettua koulutusta toimialalla.

Tietosuojaan toteutuminen edellyttää myös asianhallinnan ja tiedon käsittelyn prosessien standardinmukaista ohjausta kaupunkitasoisesti.

Kaupunkiympäristön toimiala

Merkittävä parannus henkilötietojen käsittelyyn saataisiin ottamalla huomioon tietojen koko elinkaari eli myös tietojen poistaminen/anonymisointi sen jälkeen, kun ei ole enää perustetta käsittelylle.

Toimialan laajuudesta johtuen rekistereitä ja järjestelmiä on paljon ja kaikkien hallinnointi on haastavaa.

Ohjeistukselle ja jatkuvalle koulutukselle käytännön esimerkein on tarvetta etenkin erityisten/arkaluonteisten tietojen käsittelemisessä.

Kulttuurin ja vapaa-ajan toimiala

Pilvipalvelujen käytössä on havaittu, että käyttäjän tulisi tiedostaa tarkemmin tallennetavan tiedon turvaluokitus eli minne minäkin tiedon voi tallettaa. Tämä koskee sekä ryhmätyöohjelman (Teams) keskusteluja että työstettäviä tiedostoja (O365). ”Tee näin” -ohjeita tarvittaisiin.

Palvelukeskusliikelaitos

Tunnusten käytössä tarvitaan ohjeistusta.

Taloushallintopalveluliikelaitos

Manuaalisen käsittelyn osalta tarvitaan lisäohjeistusta.

Työterveysliikelaitos

Tietoturvallisuuskäytännöissä tietohallinnossa on parannettavaa ja tähän on laadittu suunnitelma. Tietojärjestelmien tietoturvasa, riskienhallinnassa ja toipumissuunnittelussa on parannettavaa.

Pelastuslaitos

Pelastuslaitos on havainnut ongelmia lähinnä käytettävissä järjestelmissä. Levyllä olevien tietojen käytön seuranta ja valvonta on käytännössä vaikeaa ja riskejä hallitaan käyttöoikeuksilla ja ohjeistuksilla.

Tarkastusvirasto

Ei havaittuja puutteita.

13.2 Kehittämistarpeet ja kohteet vuodelle 2020

Kaupunginkanslia

Tulisi pitää selkeästi erillään kaupunginkanslia, joka on oma virastonsa ja jolla on omat henkilörekisterit ja perusteet käsitellä henkilötietoja, ja toisaalta kaupunkiyhteiset rekisterit, joista kaupunginkanslian osatot myöskin huolehtivat. Tietosuojaan liittyviä vastuita kaupunginkanslian omien rekistereiden ja kaupunkiyhteisten rekistereiden osalta voisi olla aiheellista miettiä uudelleen. Voisi olla esimerkiksi aiheellista harkita omaa tietosuojaan vastuuhenkilöä kaupunkiyhteisiä rekistereitä ajatellen.

Vastuita suurissa, kaupunkiyhteisissä tietojärjestelmä-hankkeissa voisi niin ikään olla tarpeen arvioida uusiksi. Kaikki hankkeet ja tietojärjestelmä-hankinnat eivät välttämättä tule kaupunginkanslian tietosuojan vastuuhenkilön tietoon. Toisaalta, vaikka ne tulisivat, ei tietosuojan vastuuhenkilöllä välttämättä ole mahdollisuutta olla mukana kaikissa hankkeissa.

Tulisi selvittää, pitäisikö tietosuojan vastuuhenkilöydestä ja varahenkilöydestä tehdä viranhaltijapäätös ja tietosuojaan liittyvät vastuut kirjata asianomaisten henkilöiden tehtäväkuviin.

Tietosuojan vastuuhenkilön ja kaupunginkanslian tietoturva-asiantuntijoiden yhteistyötä tulisi kehittää.

Tietosuojan toteuttamiseen liittyviä rakenteita tulisi kaupunginkansliassa vahvistaa. Pitäisi esimerkiksi selvittää, mitä asioita pitäisi viedä osastojen johtoryhmiin tiedoksi tai käsiteltäväksi.

Pitäisi selvittää koulutuksen tarvetta tietosuoja-asioissa.

Sosiaali- ja terveystoimiala

Sosiaali- ja terveystoimialalla tulisi kiinnittää huomiota tietosuojaan varhaisemmassa vaiheessa hankkeita ja projekteja. Uusi asiakas- ja potilasjärjestelmä Apotti otetaan käyttöön lokakuussa 2020, minkä myötä vanhat asiakas- ja potilasjärjestelmät poistuvat.

Kasvatuksen ja koulutuksen toimiala

Tietosuoja- ja -turvakoulutusta tulisi järjestää henkilöstölle työn tarpeiden ja sisällön mukaisesti kohdennetusti.

Toimistoympäristön teknisessä tietoturva- ja suojavälineistössä on edelleen puutteita.

Tietosuoja-asoiden huomioon ottaminen, erityisesti vaikutustenarviointi, ei ole vakiintunut osaksi kehittämis- ja hankintaprosesseja.

Kaupunkiympäristön toimiala

Toimialan tietosuojatyön organisoiminen ja oikeasuhtainen resursoiminen sijaistusjärjestelyineen on tarpeen, jotta tietosuojatyön jatkuvuus turvataan. Vaikutustenarviointiprosessi tulee organisoida ja resursoida oikeasuhteisesti ottaen huomioon toimialan laajuus noin 1,5 Mrd vuosittaisine hankintoineen.

Toimialalle perustettiin vuonna 2017 GDPR-projekti, jonka tehtävänä oli tietosuoja-asetuksen mukainen toimialan rekistereiden selvitystyö sekä rekisteriselosteiden laadinta, henkilöstön koulutus ja tietosuojatyön jalkauttaminen toimialalle. Projekti lakkautettiin lokakuussa 2019 tehtävän valmistuttua.

Kaupunkiympäristön toimialalle on perustettu tietosuojalakimiehen vakanssi. Tehtävä on täyttämättä eikä toimialalla ole omaa sisäistä tietosuojatyöryhmää tai muuta rakennetta, jonka kautta tietosuojatyötä tehdään.

Kaupunkiympäristön toimialalla otetaan käyttöön toimialan yhteinen projektinhallintamalli ja asetetaan yhdeksi toteutusvaiheeseen siirtymiskriteeriksi tietosuojatar-kastelu ja tarvittaessa tietosuojan vaikutustenarvioinnin tekeminen. Tämä on vaatimuksena muutenkin, mutta projektinhallintamallin kautta vahvistetaan prosessia, jonka avulla myös tietosuojaan vaikuttavat muutokset huomioidaan, vaihtoehdot arvioidaan ja toteutus suunnitellaan hyvissä ajoin ennen kuin projektissa siirrytään toteutukseen.

Kulttuurin ja vapaa-ajan toimiala

Parannettavaa on erityisesti määräaikaisen henkilöstön tietosuojakoulutuksen varmistamisessa.

Vaikutustenarviointien tekeminen aina tarvittaessa on varmistettava toimialalla.

Liikenneliikelaitos

Lain vaatimat perusasiat ovat organisaatiossa tiedossa ja kohtuullisen hyvin hallinnassa. Silti henkilöstön ja johdon tietämystä tietosuojasta voisi vielä entisestään syventää. Monessa tapauksessa ei välttämättä tunnista sitä, mitä tietosuojaan liittyvät riskit ovat ja miksi tietosuoja itsessään (ilman laista tulevia velvoitteita) on tärkeää. Olisi tärkeää saada tietosuoja-ajattelu luontevaksi osaksi kaikkea päivittäistä toimintaa. Lisäksi tulisi kirjata vastuut ja selkeyttää joitakin toimintatapoja liittyen esimerkiksi dokumentointiin.

Tietosuoja-ajattelun jalkauttamisen tulisi tapahtua ylhäältä alaspäin. Johdon aktivoiminen enemmän mukaan tietosuojatyöhön voisi parantaa tietoisuutta positiivisella tavalla myös muualla organisaatiossa. Tämä voisi toteutua esimerkiksi johdon säännöllisillä tietosuoja- ja tietoturvakatsauksilla tai -raportoinnilla.

Vuonna 2020 HKL:ssa ollaan kirjaamassa tietosuojan vastuut liikelaitoksen sisällä sekä ottamassa johto enemmän mukaan tietosuojatyöhön.

Palvelukeskusliikelaitos

Tehty panostus tietosuojatyöhön on ollut selkeästi kannattavaa. Sen jatkuvuus samalla tasolla tulee varmistaa myös jatkossa.

Taloushallintopalveluliikelaitos

Kehittämistarpeita ja -kohteita ovat uusien työntekijöiden perehdytys ja jatkuva osaamisen varmistaminen, tietojärjestelmien lokitietojen saatavuus ja käytettävyys johtuen suurista määristä, asiakasrekisteritietojen päivitys per Etelä-Suomi, tietojärjestelmien lokitietojen saatavuus tarpeen ilmettyä tulisi olla helpompaa, ja lisäksi uusissa sovelluksissa ja järjestelmissä tulisi huomioida tietosuojan kannalta vaadittavat parannukset.

Rakentamispalveluliikelaitos

Starassa tullaan ottamaan tietosuoja ja -turva enemmän osaksi liikelaitoksen prosesseja kaupunkiyhteisten linjausten ja ohjeiden mukaisesti.

Työterveysliikelaitos

Kehittämistarpeita ja -kohteita ovat tietoturvan parantaminen, käyttövaltuushallinnan parantaminen,

tietosuoja-asioiden jalkauttaminen organisaatiossa, olemassa olevien suunnitelmien päivittäminen ja lokitietojen valvonta (pistokokeet). Toiveena on, että Työterveys Helsingissä olisi tietosuoja- ja tietoturva-asioihin dedikoitu henkilö.

Pelastuslaitos

Pelastustoimen kumppanuusverkoston yhteistyötoiminnan yhteydessä on havaittu tietoturvan ja tietosuojan osalta kehittämiskohteena yhdenmukaisten toimintamallien kehittäminen. Esimerkiksi kaikkien pelastuslaitosten sisäinen yhdenmukainen auditointi on suunniteltu toteutettavaksi vuonna 2020.

Tarkastusvirasto

Tietoturvasuunnitelma päivitetään vuoden 2020 aikana.

Helsinki

Julkaisija:

Helsingin kaupunki
kaupunginkanslia

Työryhmä:

Tietosuojatyöryhmä

Lisätietoja:

hel.fi/tietosuoja
tietosuoja@hel.fi